Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

20 МАЙ, ПАЙШАНБА № 97 (602). 1993 йил. Сотувда эркин нархда.

Қишлоқда иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш йўлида «Ўзтадбиркор» акционерлик-тижорат банки тузилди. У фермерлар, деҳқон хўжаликларининг оғирини енгил қилади

Ўзбекистон тарихида биринчи марта ташкил этилган «Ўзтадбиркор» махсус акционерлик-тижорат банки Тошкентнинг марказида, Жуковский кўчасидаги эски, лекин ҳашаматли бинолардан бирига жойлашди. Унинг асосий вазифаси фермерларга, деҳқон хўжаликлари ва ижара хўжаликларига, қишлоқ ишбилармонларига хизмат қилишдан иборат.

Банкнинг низомда кўзда тутилган жамғармаси 4 миллиард 300 миллион сўмдан иборат. Ўзбекистон Молия вазирлиги, шахсий ёрдамчи хўжаликлар эгаларининг республика уюшмаси, «Деҳқончилик-саноат банки» унинг муассисларидир.

— Банкимиз Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори ҳамда Президент Ислом Каримов имзолаган махсус ҳужжат асосида ташкил этилган, — дейди «Ўзтадбиркор» бошқарувининг раиси Алижон Юсупов. — Хомашё ва материаллар, техника, ўғит нархи ҳаддан ташқари ошиб кетган ҳозирги иқтисодий вазиятда қишлоқ ишбилармонларини пухта ҳимоя қилиш зарур. Шу сабабли қишлоқ аҳлининг бир неча тоифасига имтиёзли қарз бериш кўзда тутилган. Масалан, чорвадорлар, дон етиштирувчилар, озуқа тайёрловчилар йилига атиги 15 фоиз, мева-сабзавот маҳсулотлари етиштириш билан шуғулланувчилар — 20 фоиз, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлашга ихтисослашган кичик ва хусусий корхоналар 25 фоиз фойда тўлаш шартлари билан қарз олишлари мумкин... собиқ иттифоқдаги бирорта республикада бундай имтиёз йўқ.

Юқорида айтилганидек, учта катта ташкилот банкнинг асосий муассисларидир. Бироқ «Ўзтадбиркор»нинг муқим давом этадиган меъёрий фаолияти учун улар ажратган маблағ етарли эмас, албатта. Шу сабабли банк икки хил акция сота бошлади. Ҳар бири 100 минг сўмлик дастлабки 38700 та акция фермерларга ва қишлоқ ижарачиларига сотилади. Акцияни сотиб олганлар йилига 30 фоиз фойда оладилар. Бундан ташқари акциядорлар маслаҳат овозига эга бўладилар, бинобарин, банкнинг молиявий сиёсатига фаол таъсир ўтказа оладилар. Акцияларнинг иккинчи тури имтиёзли ҳисобланади ва улар жами акцияларнинг 10 фоизи миқдорида чиқарилади. Уларнинг қиймати — 10 минг сўм. Бироқ бу акцияларнинг эгаларига 100 минг сўмлик акция каби ҳуқуқ берилмайди. Лекин бу қимматли қоғоз ҳам ўттиз фоиз фойда олинишига кафолат беради. Хуллас, бу ўринда мустақил равишда бозор иқтисодиётига ўтаётган бевосита қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирувчиларга аввал бошданоқ устуворлик берилган.

— Имтиёзли қарз қай тарзда берилади, уни кимлар олиши мумкин?

— Бу жуда муҳим савол, — дейди Алижон Юсупов. — Ҳозир республиканинг ҳамма вилоятлари ва туманларида банкимизнинг бўлимлари ташкил этилмоқда. Ҳаммаси бўлиб 185 та бўлим очилади. Туман бўлимларига қишлоқ ишбилармонларининг йилига нақд пул билан 300 минг сўмгача, вилоят бўлимларига эса 500 минг сўмгача қарз олиш тўғрисидаги аризаларини кўриб чиқиш ҳуқуқи берилган. Табиийки ҳар бир ариза пухта текширилади. Қарзни тўлай олмайдиганларга банк пул бера олмайди. Шу сабабли банк тизимида назорат-тафтиш бошқармаси тузилмоқда, унинг вазифаси берилаётган қарзларни, уларнинг асослилигини текширишдан иборат бўлади. Барча маърифий давлатларда шундай қилинади. Бундан ташқари биз турли йўналишлар бўйича, яъни чорва моллар подасини вужудга келтириш, қайта ишлаш корхоналарини ва уй-жойларни таъмирлаш, қуриш учун бир ойдан бир йилгача қисқа муддатли ва уч йилдан беш, ҳатто ўн йилгача узоқ муддатли катта миқдорда қарз беришимиз мумкин. Хуллас, бўлажак мижозлар билан ўзаро муносабатлар тартиби ишлаб чиқилди. Энди гап ходимларни тайёрлашда қолди.

Бироқ фермерлар ва ишбилармонларга бериладиган қарз эвазига олинадиган бу оз миқдордаги фойда банкнинг молиявий аҳволи барқарор ва ишончли бўлишини таъминлай олмайди. Чунки банкнинг асосий вазифаси қишлоқда энди иш бошлаётган мулк эгаларига ёрдам бериб, уларни қўллаб-қувватлашдан иборат. Шу сабабли низомда давлатга қарашли бўлмаган бошқа тузилмаларга ва хусусий ишбилармонларга уларнинг ишлаб чиқариш фаолияти соҳаларидан қатъи назар тижорат мақсадида қарз бериш кўзда тутилган. Мутахассисларнинг фикрича, бу — янги банкга фойда олиш, ходимларни иш ҳақи билан таъминлаш имконини беради.

Л. ЛЕВИН,
ЎзА мухбири.

Тамара Шарипованинг Бухоро вилоятидаги ип-газлама комбинатида хизмат қилаётганига унчалик кўп бўлмаган эрса-да, у ана шу қисқа вақт ичида коллектив ўртасида ўз касбининг моҳир устаси сифатида танилди. Шунинг учун ҳам у айни кунларда гул-ранг бериш цехининг мутахассиси сифатида бошқаларга намуна бўлмоқда.

СУРАТДА: мазкур цехнинг бош мутахассиси Тамарахон Шарипова.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

«ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШ ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 2 июлда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1992 йил, № 9, 342-модда) қуйидаги ўзгартиш ва қўшимчалар киритилсин:

1. 22-модданинг:

Иккинчи хатбошисидаги «Таълим муассасаларига методик ёрдам кўрсатади» деган сўзлар «Таълим муассасаларига услубий раҳбарликни амалга оширадилар» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи хатбошиси чиқариб ташлансин.

2. 23-модданинг олтинчи хатбошиси қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Давлат тасарруфида бўлмаган республика аҳамиятига молик таълим муассасаларининг раҳбарлари муассислар томонидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси билан келишиб тайинланади».

3. 25-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«25-модда. Таълимни бошқариш давлат идоралари билан давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасаларининг ўзаро муносабатлари»

Давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган низомга мувофиқ бундай фаолият билан шуғулланиш учун рухсат (лицензия) олганларидан кейингина таълим бериш фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасалари томонидан Ўзбекистон Республикасининг таълим тўғрисидаги қонунлари бузилган ҳолларда давлат таълим бошқарув органлари низо суд тартибида ҳал этилгунга қадар бу муассасалар фаолиятини тўхтатиб туришга ва Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларига мувофиқ уларнинг раҳбарларини эгаллаб турган лавозимидан озод этиш ҳақида таклиф киритишга ҳақлидир.

Давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасаларига қабул давлат ўқув юртлари учун белгиланган тартибда ва муддатларда ўтказилади».

4. 38-модданинг олтинчи хатбошисидаги «айрим фуқаролар» ва еттинчи хатбошисидаги «фуқаролари» деган сўзлар чиқариб ташлансин.

5. 39-модданинг иккинчи хатбошиси қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилган вақтдан бошлаб юридик шахс ҳуқуқини қўлга киритади».

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1993 йил 7 май.

ЎЗБЕКИСТОН Ватаним маним

«Халқ сўзи» ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ФАКТЛАР ◆ ВОҚЕАЛАР ◆ ЯНГИЛИКЛАР

БУЮК БРИТАНИЯ ЭЛЧИСИ САМАРҚАНДДА

Буюк Британиянинг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Брайн Фолл 18 май куни Самарқандга келди. Вилоят ҳокими П. Абдураҳмонов ҳурматли меҳмон шарафига қабул маросими уюштирди.

Самимий суҳбат чоғида Буюк Британия ва Ўзбекистон, жумладан, Англия шаҳарлари билан Самарқанд ўртасидаги ўзаро манфаатли ҳамкорлик алоқаларини кенгайтириш ҳақида келишиб олинди.

МУДРОҚ ЧЎЛЛАР УЙҒОНМОҚДА

МАЛИКЧЎЛ, Ўртачўл, Кенсой массивларида янги экинзорлар барпо этила бошланди.

НАВОИЙ вилоятидаги фойдаланилмай ётган уч минг танобдан зиёд ернинг мелиоратив ҳолати яхшиланмоқда. Бу ерда бир йўла уй-жой, йўл, коллектор ва дала шийпонлари қурилаётир.

Янги ўзлаштирилаётган майдонлар аввалгига нисбатан қарийб икки баравар кўп пахта экиш имконини беради.

ХОМ АШЁ БОР, ФАБРИКА ҚУРИЛСА БАС

ГРЕЦИЯЛИК ишбилармонлар Тошкентда мўйна ва теридан кийим-бош тикадиган фабрика қуришни таклиф этдилар.

ЎЗБЕКИСТОНДА қоракўл, қўй териси, мўйна сероб. Аммо уларга ишлов бериб, пировард маҳсулотларга айлантирадиган корхона йўқ. Грециялик шериклар эса бу борада юқори малакали мутахассислар ҳисобланишади.

Тери ва мўйнага ишлов берадиган 140 минг долларлик ускуналар келтирилди. «Олимпик—Тошкент—Фурс» грек-ўзбек қўшма корхонаси бу ускуналарни бошқарадиган ёшларни ўқитиш учун қабул эълон қилди. Қурилажак фабрикада асосан 20 ёшгача бўлган 500 кишининг меҳнат қилиши мўлжалланмоқда.

МОЗОРИ ШАРИФДА ЎЗБЕКЛАР УЙ ҚУРМОҚДА

ЎЗБЕКИСТОНДАН ташриф буюрган бинокорлар Мозори Шарифда замонавий шаҳарча бунёд этадилар.

ТОШКЕНТ ва хоразмлик қурувчилар сафига Сурхондарё «Облагрострой» тресги бунёдкорлари ҳам қўшилишди. Улар Афғонистондаги «Бидил-ко-ЛТД» фирмаси билан тузилган шартнома асосида бу ерга келдилар.

Ўзбек қурувчилари Мозори Шарифда 100 та икки қаватли уйлардан иборат шаҳарча қурадилар.

ЛАВОЗИМ ҚОБИЛИЯТИ БОРЛАРГА БЕРИЛАДИ

НАМАНГАН вилояти Совет тумани ҳокимлиги катта ваколатлар берилган мансабдорларни аттестациядан ўтказмоқда.

АТТЕСТАЦИЯ комиссияси мансабдор шахсларнинг фақат касбга оид иқтидори, хизмат бурчларини бажара билишини эътиборга олмоқда. Шу талабларга жавоб берганларгина аттестациядан ўтади.

Бу тадбир яхши самара бермоқда. Масалан, маданият уйи директори, санэпидстанция бўлим мудири синовдан ўтолмадилар. Ижтимоий таъминот бўлими мудирининг муовини шартли равишда лавозимида қолдирилди. Тумандаги корхона ва йирик ташкилотлар раҳбарларига нисбатан аттестация талаблари янада кучлироқ бўлади.

АВТОМАШИНА ЁКИ ИККИ МИЛЛИОН СЎМ

АНДИЖОН вилоятида бу йил биринчи марта пул-буюм лотереяси ўтказиладиган бўлди.

БАХТЛИ лотерея эгалари Жанубий Кореянинг енгил автомашиналари, рангли телевизор, совутгич, магнитофон, тилла буюмлар, гилам, шунингдек, икки миллион ва бир миллион сўм пул ютуқлари эгалари бўлишлари мумкин. Ўйиндан тушган пул бюджетдан таъминланадиган ташкилотларни моддий таъминлашга сарфланади.

Ютуқлар тиражи 12—13 июнь кунлари Андижонда ўтказилади.

ЯНГИЛИКЛАР

Кескин бурилишлар инқилобга монанд. Лекин улар яхшиликка олиб бормайди...

Ҳамдўстлик давлатлари бошлиқларининг Москва учрашуви ҳамон оммавий ахборот воситаларининг диққат марказида турибди. Россия пойтахтида бирорта муҳим ҳужжат имзоланмаган бўлсада, кузатувчиларнинг фикрича, худди шу учрашувда кучларни жипслаштириш, собиқ иттифоқ бир қанча республикаларининг иқтисодий тикланиши тамойиллари намоён бўлди.

Бундай ишончнинг сабаби нимада? Журналистлар Борис Ельцин билан Нурсултон Назарбоевнинг «Президент — отел» меҳмонхонасида айтган гапларига асосланмоқдалар. Улар иқтисодий бирлашиш — муқаррар! — деган эдилар.

Ҳақиқатан ҳам бу маърифий дунёда ўзаро манфаатли (буни алоҳида таъкидлаш лозим) бирлашиш турмушнинг барча соҳаларида тараққиётни ҳаракатга келтирувчи кучгина бўлиб қолмай, шу билан бирга иқтисодий фаровонликнинг етарли даражада ишончли кафолоти ҳамдир. Лекин масаланинг бошқа томони бор: ҳозирги шароитда бундай муносабатларни қандай барпо этмоқ керак, нималарга устунлик бериш лозим?

Н. Назарбоев яқинда Москвада бўлиб ўтган учрашувда шу мураккаб саволга аниқ жавоб қайтарди. Яъни Иттифоқни қайта тиклаш, бунёдкорлик фаолиятини бошлаш лозим эмиш. Маълумки, сўнгги вақтда очиқдан-очиқ коммунистик фикрда турган «Правда» газетаси ана шунга эътиборни қаратди. Газетанинг 18 май сонидаги «СССРни парчалаб ташлаганлар бирлашмоқдами?» деб аталган мақолада Нурсултон Назарбоев Ҳамдўстлик мамлакатларининг раҳбарлари орасида вазиятни барқарорлаштириш учун, кучларни жипслаштириш, иттифоқни тиклаш учун жон куйдираётган бирдан бир раҳбардир, дейилади. Равшанки, ҳар бир сиёсатчи ўзича мулоҳаза юритишга ҳақлидир, унинг ўз фикрини қаттиқ туриб ҳимоя қилишга интилиши ҳам ҳурматга лойиқдир. Бироқ, битта муҳим шарти бор — ўз сиёсатини ўтказишда изчил бўлсагина шундай ҳурматга лойиқдир. Афсуски, ҳурматли Нурсултон Абишевичнинг ҳаракатларида ҳозир бундай изчиллик кўзга ташланмаяпти. Бу сўзлар қуруқ гап бўлиб қолмаслиги учун яқин тарихга мурожаат қиламиз.

Нурсултон Назарбоев собиқ СССРда биринчилар қаторида Қозоғистоннинг истиқлоли тўғрисида гапира бошлади. 1991 йил декабрида Олма-отада учрашув ўтказилгани ҳам тасодиф эмас эди. Бу учрашувда Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи тугагани ва янги ижтимоий-сиёсий тузилма — Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги барпо этилгани ҳақида қарор қабул қилинган эди.

Иш шу билан тўхтаб қолмади. У Туркистонда Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов билан учрашган пайтда Ўрта Осиё ҳудудида туркийзабон мамлакатларнинг сифат жиҳатидан янги Ҳамдўстликни тузиш вақти келганлигини алоҳида таъкидлаб ўтди. Бу қуруқ гап эмаслигини кўрсатиш учун қадимий яхши анъанага кўра, Ўзбекистон раҳбарига зотдор тулпорни совға қилди. Ўша вақтда бу гап тарих тараққиётининг мантиқий, қонуний йўли сифатида кутиб олинган эди. Ахир мамлакатларимизни ҳудудий яқинликгина эмас, балки маданий муштараклик, тилимизнинг ўхшашлиги ҳам бирлаштириб турибди. Лекин иш гапдан нарига ўтмади.

Кўп одамлар шу йилнинг январида Тошкентда бўлиб ўтган учрашувни бурилиш босқичи бўлди, деб ҳисоблашди. Маълумки, бу учрашувда беш давлат раҳбарлари Марказий Осиё минтақаси мамлакатларининг иқтисодий ҳамкорлиги тўғрисида декларация қабул қилган эдилар. (эслатиб ўтамиз: «Ўрта Осиё» атамаси Совет тузуми даврида ўйлаб чиқарилган ва ишлатила бошлаган) Қабул қилинган ҳужжатларда ягона бозор ва ахборот маконини барпо этиш, нархларни ўзаро келишиш, ягона бож ва ўлпон қоидаларини жорий этиш кўзда тутилган. Россия, Украина, МДҲдаги бошқа мамлакатларнинг раҳбарлари бу қарорни ёқтирмаганига қарамай, таҳлилчилар ва мутахассислар уни мантиқий ва қонуний, деб ҳисобладилар. Бунинг устига Борис Ельцин билан Леонид Кравчук ҳам пировард натижада ўз касбдошларининг бу ҳаракатларини табрикладилар, Марказий Осиё давлатларининг раҳбарлари аҳволни мумкин қадар тезроқ ва самаралироқ барқарорлаштиришга интилганликларини тан олиб, касбдошларининг ҳаракатларини намуна қилиб кўрсатдилар. Улар бу ҳақда Минскдаги учрашувда гапирдилар.

Кези келганда Н. Назарбоевнинг Тошкентда журналистларга айтган гапларини эслатиб ўтиш ўринлидир: «Марказий Осиё минтақаси мамлакатларининг иқтисодий салоҳияти жуда улкан. Биз ўзаро манфаатли ҳамкорлик воситасини қанчалик тез ишлаб чиқсак, шу қадар тезроқ яхши яшай бошлаймиз! Шу сабабли Ўзбекистон Республикаси пойтахтидаги учрашувни тарихий учрашув, деб аташ учун тўла асосимиз бор...»

Ҳамма гап аниқ ва равшанга ўхшайди. Бироқ, таассуфки, одатда пухта ўйлаб мулоҳаза юритадиган бу сиёсатчининг йўлида кейинчалик очиқдан-очиқ бурилиш бошланди. Аввалига у апрель ойида Минскда

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикасининг

ҚОНУНИ

УМУМИЙ ФОЙДАЛАНИШДАГИ ҲАВО, ТЕМИР ЙЎЛ, ИЧКИ СУВ ВА АВТОМОБИЛЬ ТРАНСПОРТИ ЙЎЛОВЧИЛАРИНИНГ МАЖБУРИЙ ШАХСИЙ ДАВЛАТ СУҒУРТАСИ ТЎҒРИСИДА

Ушбу қонун давлат суғурта органлари билан ҳаво, темир йўл, ички сув ва автомобиль транспорти йўловчилари ўртасидаги суғурта воқеаси бошланиши билан ҳаво, темир йўл, ички сув ва автомобиль транспорти йўловчиларининг мажбурий давлат суғуртасига (бундан буён «Йўловчиларни суғурталаш») доир муносабатларни тартибга солади.

1-модда. Суғурта мақсади

1. Ушбу Қонуннинг мақсади йўловчиларнинг суғурта ҳимоясини таъминлаш ҳамда мажбурий давлат суғуртаси шартларини яхшилашдан иборатдир.

2. Йўловчиларни мажбурий суғурталаш тўғрисидаги қонунлар ушбу қонун ҳамда унга мувофиқ чиқариладиган Ўзбекистон Республикасининг бошқа ҳужжатларидан иборат бўлади.

2-модда. Суғурта шакли

1. Сафар (парвоз) вақтида ёки тайёрагоҳ, шоҳбекат, бекат, бандаргоҳда рўй берган мумкин бўлган бахтсиз ҳодисалардан давлат мажбурий суғуртасидан казилиши керак бўлган ҳаво, темир йўл, ички сув ва автомобиль транспорти йўловчилари мажбурий тарзда суғурталанадилар.

Қуйидагилар:

шаҳар атрофига қатновчи темир йўл, ички сув ва автомобиль транспорти йўловчилари;

шаҳар ичида қатновчи автомобиль транспорти йўловчилари;

бир вилоят, Қорақалпоғистон Республикаси доирасида қатновчи автомобиль транспорти йўловчилари учун 50 километр масофагача давлат мажбурий суғуртаси қўлланилмайди.

3-модда. Суғурталаш объекти ва субъекти

Суғурталаш объекти йўловчиларнинг саломатлиги ва ҳаётидир.

Суғурталанувчилар — умумий фойдаланишдаги тайёралар, поездлар, автобуслар, кемалар ва паромларда йўловчиларни ташувчи транспорт ташкилотларидан чипталарни сотиб олган жисмоний шахслар (йўловчилар).

Суғурталовчи — давлат суғурта ташкилоти.

4-модда. Суғурта воқеалари

Суғурта муддати давомида рўй берган ҳамда бахтсиз ҳодиса тўғрисидаги ҳужжат, даволаш-олдини олиш муассасасининг далолатномаси билан тасдиқланган шикастланиш, заҳарланиш ёки ҳалок бўлиш ҳоллари суғурта воқеаси ҳисобланади.

5-модда. Суғурта тўловлари.

Суғурта тўлови чипта қийматига қўшилади ҳамда уни транспорт ташкилоти йўловчидан ундириб олади.

Суғурта пули ҳамда суғурта тарифини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайди.

Умумий фойдаланишдаги ҳаво, темир йўл, ички сув ва автомобиль транспортида бепул юриш ҳуқуқидан фойдаланувчи йўловчилар амалдаги қонунларга мувофиқ суғурта пули тўламаган ҳолда давлат мажбурий суғуртасидан ўтказилган шарт.

6-модда. Суғурта муддати ва суғурта амал қиладиган жой

Йўловчи чипта сотиб олиб, дастлабки жўнаш жойи (тайёрагоҳ, шоҳбекат, бекат, бандаргоҳ) ҳудудига борган пайтлардан бошлаб транспорт воситаси жадвал бўйича жўнашига кўпи билан бир соат қолгунга қадар суғурталанган ҳисобланадилар.

Суғурта муддати йўловчи борар манзилидаги тайёрагоҳ, шоҳбекат, бекат, бандаргоҳ ҳудудидан чиққан пайтидан кейинги тугайди.

7-модда. Суғурта суммалари тўлаш

Суғурта қилинган йўловчи транспортда рўй берган бахтсиз ҳодиса туфайли шикастланган ёки у умумий меҳнат қобилиятини йўқотган тақдирда унга суғурта пулини турар-жой давлат суғуртаси муассасида тўлайди.

8-модда. Бахтсиз ҳодиса тўғрисидаги ҳужжатни тузиш

Транспорт ташкилоти суғурта қилинган йўловчи билан транспортда рўй берган бахтсиз ҳодиса тўғрисида ҳужжат тузади.

9-модда. Низоларни қараб чиқиш

Суғурта суммаларини тўлашга доир низолар давлат суғурта идоралари томонидан бир ой муддат ичида қараб чиқилади. Агар суғурталанувчи шахсни талаби қондирилмаса, у судга мурожаат этиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 7 май.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг

ҚАРОРИ

«УМУМИЙ ФОЙДАЛАНИШДАГИ ҲАВО, ТЕМИР ЙЎЛ, ИЧКИ СУВ ВА АВТОМОБИЛЬ ТРАНСПОРТИ ЙЎЛОВЧИЛАРИНИНГ МАЖБУРИЙ ШАХСИЙ ДАВЛАТ СУҒУРТАСИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. «Умумий фойдаланишдаги ҳаво, темир йўл, ички сув ва автомобиль транспорти йўловчиларининг мажбурий шахсий давлат суғуртаси тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни эълон қилинган пайтдан эътиборан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси уч ойлик муддат ичида:

Умумий фойдаланишдаги ҳаво, темир йўл, ички сув ва автомобиль транспорти йўловчиларининг мажбурий шахсий давлат суғуртаси юзасидан суғурта пуллари ҳамда суғурта тарифлари миқдорларини, шунингдек суғурта суммасини тўлаш учун жароҳатнинг оғирлик даражасини аниқлаш қоидаларини белгиловчи меъёрий ҳужжатлар қабул қилсин;

Ҳукумат ва тармоқнинг ушбу қонунга зид бўлган меъёрий ҳужжатлари қараб чиқилиши ва бекор қилинишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 7 май.

Иқтисодий ислоҳот — давлат назоратида

АМАЛИЙ КЕНГАШ

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн иккинчи сессиясида мамлакат Президенти Ислом Каримовнинг нутқи ва сессия ҳужжатларида иқтисодий ислоҳотнинг муқаррарлиги, уни рўёбга чиқаришга доир қонун ва қарорларни оғишмай бажариш муҳимлиги таъкидланди. Мустақил давлатимиз иқтисодий сиёсатининг ҳозирги босқичида бу долзарб вазифа республикада иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш масалаларига доир қарорлар бажарилишини назорат қилувчи республика жамоат комиссияси фаолиятининг асоси бўлиб турибди.

Республика жамоат комиссиясининг навбатдаги амалий кенгаши «Ўзбекистоннинг банк тизими: шаклланиш ва ривожланиш муаммолари» мавзуига бағишланди. Кенгашда Ўзбекистон Республикаси Президенти девони, Олий Кенгаш, ҳукумат вакиллари, Марказий давлат банки, Молия вазирлиги, Солиқлар бош бошқармаси масъул ходимлари, олим ва мутахассислар иштирок этдилар. Кенгашни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати қўмитаси раисининг ўринбосари, республика жамоат комиссиясининг раиси Бегижон Раҳмонов кириш нутқи билан очди.

Муҳокамага қўйилган масала юзасидан музокарага чиққанлар бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида банклар тизимини такомиллаштириш, иқтисодий ислоҳот қатнашчилари бўлган тадбиркорлик тузилмалари фаолиятини молиявий рағбатлантириш, ривожлантириш йўлига ғов бўлаётган нуқсонларни бартараф қилиш юзасидан кўпгина амалий фикрлар айтишди.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати қўмитасининг раиси М. Мирқосимов қатнашди.

А. АБДУБАННОПОВ.

ЯНГИЛАНИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Б. И. БУГРОВ билан мулоқот

Аввал маълум қилинганидек, 6—7 май кунлари Тошкентда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги ўн иккинчи сессияси бўлиб ўтди. Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов нутқ сўзлади. У ўз нутқида ҳозирги вазиятга баҳо берди, вазифаларни белгилади, суверен Ўзбекистоннинг ҳозирги шароитдаги ички ва ташқи сиёсатининг асосий йўналишларига аниқлик киритди.

Президентимизнинг бой маънавий меросимизни сақлаб қолиш ва кўпайтириш зарурлиги тўғрисида айтган фикрлари барча депутатларда чуқур таассурот қолдирди. Шуни дадил айтиш мумкинки, бугунга келиб бу фикрлар республикамизнинг кўп миллатли аҳолисини ҳам илҳомлантирмоқда.

Ўтган сессия кун тартибининг ранг-баранглиги, яхши ташкиллаштирилганлиги ва ишчанлик руҳида ўтганлиги билан ҳам ажралиб туради. Олий Кенгашнинг бу сессияси мустақил Ўзбекистоннинг Конституцияси қабул қилинганидан кейинги биринчи мажлиси бўлди. Шу боисдан ҳам давлат ҳокимияти барча тармоқларининг шаклланиши ва ривожланишини, жамиятдаги сиёсий ва иқтисодий ислоҳотларни таъминловчи ҳуқуқий базани вужудга келтириш, қабул қилинган қонунларни Конституцияга мувофиқлаштириш давом эттирилгани табиий ҳолдир.

Ана шу масалаларнинг барчаси «Халқ сўзи» — «Народное слово» рўзномасининг мухбири билан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Б. И. Бугров ўртасида бўлиб ўтган суҳбатида ўртага қўйилди.

— **Борис Иванович, сессияга қизғин тайёргарлик кўриш, уни ўтказиш кунлари орқада қолди. Сессиянинг ишини чуқурроқ англашни, сессияда қабул қилинган қарорлар халқ ҳаётига қандай таъсир кўрсатишини билишни истар эдик.**

— Ушбу суҳбатимизни шундан бошламоқчиманки, ўн биринчи сессияда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Конституцияси жамиятимиз тараққиётининг, республика мустақиллигини янада мустаҳкамлашнинг асоси бўлди. Сўнгги сессия бунинг ёрқин далилидир. Бу ўринда энг аввало шуни таъкидлаш лозимки, сессияда давлат қурилишининг ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаш ва такомиллаштиришга доир ҳужжатлар — «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида», «Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди тўғрисида», «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги қонунлар муҳокама қилинди.

Назаримда ҳозир ҳаммага маълумки, ўтиш даврида кучли ижроия ҳокимиятисиз жамиятдаги барқарорликни таъминлаш, иқтисодиёт самарали ишлашига, ижтимоий ва маънавий соҳага раҳбарлик қилиш, қонунлар, Олий Кенгашнинг қарорлари, республика Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижро этилишига эришиш жуда мушкулдир, баъзан эса бунинг уддасидан чиқиб бўлмаяпти. Энди бу вазифаларнинг ҳаммаси қонун йўли билан Вазирлар Маҳкамаси зиммасига юклатилди. Вазирлар Маҳкамаси давлат бошқаруви органларига, улар ташкил этадиган хўжалик тузилмаларига бошчилик қилади ҳамда уларнинг уйғун фаолиятини таъминлайди. Бошқача қилиб айтганда, ижроия ҳокимиятининг бош органи — Вазирлар Маҳкамаси қонун тарзидаги ҳуқуқий мақомга эга бўлди.

— **Ҳокимиятнинг республика идоралари хусусидаги масала равшан. Бироқ ҳокимиятнинг вилоят, шаҳар, туман тузилмаларига бошчилик қилувчи ҳокимлар институтининг ҳуқуқий мақоми тўғрисида нима дейиш мумкин? «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси фақат биринчи ўқишдагина қабул қилинди-ку! Ушбу лойиҳани узил-кесил қабул қилиш учун депутатларга нима халақит қилди?**

— Сизга маълумки, бир ярим йил муқаддам маҳаллий давлат ҳокимиятини қайта ташкил этиш ишлари бошланган эди. Ҳокимлар лавозими таъсис этилиб, уларнинг ҳокимият вакиллик органлари — халқ депутатлари Кенгашлари билан ўзаро алоқаларининг асослари белгилаб берилди. Бу борада муайян тажриба тўпладик. Биз МДҲга аъзо бўлган бошқа республикалардаги ҳокимиятни қайта ташкил этиш тажрибасини ҳам, хусусан маъмурият бошлиқлари ва улар девонларининг иш тажрибасини ҳам диққат билан ўрганмоқдамиз. Мана шуларнинг ҳаммасини қонун лойиҳасини тайёрлаш вақтида ҳисобга олиш зарур эди. Бундан ташқари Ўзбекистон Конституциясининг 105-моддаси алоҳида қонун қабул қилишни тақозо этади. Унда шаҳарча, қишлоқ ва овулларда, шунингдек маҳаллаларда ўзини ўзи бошқариш органлари — фуқароларнинг йиғинлари эканлиги Конституцияда белгилаб қўйилганини қайд этиш лозим. Шу боисдан ҳам «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонунни «Шаҳарчалар, қишлоқлар ва овуллардаги ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Қонун билан боғлиқ тарзда қабул қилишга келишилди. Ўзини ўзи бошқаришга доир қонун лойиҳаси устида ҳозир иш олиб борилмоқда. Шундай қилиб, юқоридан қуйигача бўлган ижроия ҳокимиятининг ягона тизими шакллантирилиб, ижроия ҳокимияти билан ҳокимият вакиллик органлари ўзаро муносабатларининг асосий принциплари белгилаб берилади. «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонун лойиҳасининг биринчи ўқишда қабул этилишининг сабаби ана шунда.

— **Суд ҳокимиятига тааллуқли қонунлар ҳам кўриб чиқилди...**

— Ҳа. Ўтган сессияда Конституциявий суд тўғрисида жуда муҳим гап бўлди. Конституциявий суд — суд ҳокимияти тизимида алоҳида ўрин тутади. Айнан ана шу орган республиканинг бутун ҳудудида Конституция сўзсиз устунликка эга бўлишини таъминлайди. Қабул қилинган қонун ана шундай фаолиятни амалга ошириш учун ҳуқуқий замин яратиб берди. Шу билан бир қаторда депутатлар Конституциявий суднинг вазифаларини вақтинча Конституциявий назорат қўмитаси таркибининг зиммасига юклашни мақсадга мувофиқ деб топдилар. Олий Мажлис сайланганидан кейин эса янги депутатлар корпуси Конституциявий суд аъзоларини сайлайди.

— **Борис Иванович, биргина суҳбат доирасида ҳамма масалаларни қамраб олиш қийин. Шундай бўлсада, сессияда муҳокама этилган бошқа қонунлар, қарорларга қисқача шарҳ бериб ўтсангиз.**

— Қабул қилинган янги ҳужжатлар орасида Ер солиғи тўғрисидаги, Суғурта тўғрисидаги, Пул тизими тўғрисидаги, Валютани тартибга солиш тўғрисидаги, Маҳаллий солиқлар ва йиғимлар тўғрисидаги, Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги, Давлат уй-жой фондини хусусийлаштириш тўғрисидаги, Ҳаво кодекси тўғрисидаги, Жамиятни ахборотлаштириш тўғрисидаги, «Соғлом авлод учун» ордени таъсис этиш тўғрисидаги ва бошқа қонунлар бор. Сўнгги сессия муҳокамасига киритилган барча масалалар мустақил давлатимиз ички ва ташқи сиёсатига тааллуқли муҳим вазифаларнинг кенг кўламини, янгиланиш ва тараққиёт йўлида ҳуқуқий негиз яратиш жараёнини акс эттиради.

Исталган соҳага тааллуқли қонунлар туркумини олиб қаранг. Иқтисодиётга, халқаро алоқаларга ёки табиат муҳофазасига тааллуқли бўладими, бунинг фарқи йўқ. У ёки бу қонунни бошқасига нисбатан муҳимроқ, деб бўлмайди. Чунки, уларнинг ҳар бири жамиятимиз ҳаётининг муҳим бир соҳасига тааллуқли.

Мустақил суверен Ўзбекистонни таркиб топтириш жараёни МДҲга аъзо бўлган мамлакатлар билан ҳамкорликни ривожлантириш билан муқояса қилиб борилмоқда. Бу ўринда гап улар билан ҳуқуқий муносабатларни шакллантириш жараёнини, турмушнинг турли соҳаларидаги ҳамжиҳатликни тартибга солиб турувчи биргаликдаги ҳужжатларни қабул қилиш хусусида бормоқда. Бу жиҳатдан олганда сессияда муҳокама қилинган Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Уставини ратификация қилиш, Ҳамдўстлик давлатлари, ҳукуматлари ўртасидаги битимларни, ҳуқуқий ёрдам ва ҳуқуқий муносабатлар тўғрисидаги Конвенциясини ратификация қилишга доир масалалар катта қизиқиш уйғотади.

Депутатлар Ўзбекистон Республикасининг Мажористон, Покистон билан давлатлараро муносабатларига доир Шартномаларни, Тожикистон ва Қирғизистон билан дўстлик ҳамда ҳамкорлик тўғрисидаги Шартномаларни ратификация қилиш ҳақида қарорлар қабул қилдилар. Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий Ҳамкорлик Ташкилотига кириши тўғрисидаги ҳужжат ҳам ратификация қилинди. Бу саволга жавоб беришнинг якунида шуни айтмоқчи эдимки, барча фуқароларнинг қонун олдида юридик жиҳатдан тенглигини ва қонуннинг устунлигини кафолатловчи демократик ҳуқуқий давлатни шакллантиришнинг жуда катта йўлининг бошида турибмиз. Бу жуда мураккаб жараёндир. Агарда ўтмишдан бизга мерос бўлиб қолган ҳуқуқий масалаларга нигилистик муносабатни эътиборга оладиган бўлсак, бу айниқса мураккабдир.

— **Дарвоқе, Қирғизистон хусусида. Бу қўшни республика билан тузилган Шартнома , сессияда ратификация қилинди. Бу ҳужжатда Қирғизистоннинг рубль зонасидан чиққанлиги муайян тарзда ҳисобга олинди-ми?**

— Шартнома ратификация қилинди. Бироқ, ушбу масалага доир қабул қилинган Олий Кенгашнинг Қарорида Республика Вазирлар Маҳкамасига Шартнома ижросини Қирғизистон миллий валюта жорий этганлигини ҳисобга олган ҳолда амалга ошириш хусусида топшириқ берилди.

— **Борис Иванович, ўн биринчи сессияда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини амалга киритиш тартиби тўғрисида»ги Қонунда таъкидланганки, сайловлар тўғрисидаги янги қонун асосида Олий Мажлис сайлангунига қадар унинг барча Конституциявий ваколатларини Олий Кенгаш амалга оширади, Олий Кенгаш Раёсатининг ҳуқуқлари ҳам сақлаб қолинади. Сайловлар тўғрисидаги янги қонунни 1993 йилда ишлаб чиқиб, умумхалқ муҳокамасига қўйиш топширилган эди. Бу борадаги иш қандай бормоқда?**

— Бу муҳим ишни Олий Кенгаш Раисининг ўринбосари Э. Ҳ. Ҳалилов раҳбарлигида тузилган махсус гуруҳ амалга оширмоқда. Ҳозир анча ишлар қилиб қўйилди. Италия, Франция, Ҳиндистон, Олмония, Туркия, Австрия, Швеция, Португалия, Хитой, собиқ Иттифоқнинг бир қатор республикаларидаги парламент сайловларига доир қонунлар ўрганиб чиқилди. Конституциявий қоидалар ҳисобга олинган ҳолда қонун лойиҳасининг ўзаги ишлаб чиқиб бўлинди ва ҳар ҳолда, шу йилнинг охирида қонун лойиҳаси Олий Кенгаш муҳокамасига киритилса керак.

— **Шундай бир ҳол кишининг диққатини ўзига тортади: сессия бошланишидан икки ҳафтача олдин рўзномаларда депутатлар муҳокамаси учун таклиф қилинган масалаларнинг рўйхати эълон қилинди. Улар тахминан ўттизтача эди. Сессияда эса элликта масала муҳокама қилинди. Бу ўринда қандайдир номувофиқлик йўқмикин? Умуман олганда кун тартиби қандай тузилади?**

— Ҳеч қандай номувофиқлик йўқ. Олдиндан эълон қилинган масалаларнинг ҳаммаси энг аввало қонун лойиҳаларига тааллуқлидир. Бундан ташқари, сизга маълумки, сессияларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг тегишли Фармонлари, Олий Кенгаш Раёсатининг қарорлари тасдиқланади, халқаро шартномалар ва битимлар ратификация ҳамда денонсация қилинади, шунингдек Олий Кенгаш ваколатига кирадиган бир қатор бошқа масалалар қараб чиқилади. Сизнинг эътиборингизни тортган кун тартибидаги фарқ ҳам худди шунда бўлса керак. Бироқ, сиздаги шубҳага буткул барҳам бериш учун ижозатингиз билан сессияга тайёргарлик кўриш ва парламент мажлислари кун тартибини шакллантириш борасидаги тажрибамизга батафсилроқ тўхтаб ўтмоқчиман.

Раёсат томонидан қонун лойиҳаларини тайёрлаш ва Олий Кенгаш муҳокамасига киритиш тартибини белгилаб берувчи махсус Қоидалар тасдиқланган. Сессия бошланишидан икки ой олдин халқ депутатлари орасидан ишчи гуруҳи тузилади. Бу ишчи гуруҳи Олий Кенгаш қўмиталари ва комиссиялари билан биргаликда кун тартибига киритиладиган масалаларни тайёрлашдан тортиб, сессияни тайёрлаш ва ўтказишнинг ташкилий-техникавий тадбирларигача бўлган кўп қиррали ишни амалга оширади.

Шундай қилиб, сессия бошланишидан анча олдин қўмиталар ва комиссияларнинг ҳукумат аъзолари ҳамда мутахассислар иштирокидаги мажлисларида, жойларда муайян вилоятлардан сайланган депутатлар гуруҳларининг йиғилишларида навбатдаги сессиянинг кун тартиби, қонун лойиҳалари ва бошқа материаллар бир неча марта муҳокама қилинади. Ана шу муҳокамалар жараёнида депутатлар томонидан киритилган таклиф ва қўшимчалар ҳисобга олинган ҳолда лойиҳалар такомилига етказилади, сўнг Олий Кенгаш Раёсатининг муҳокамасига киритилади. Одатда қонун лойиҳалари матбуотда эълон қилинади. Натижада нафақат халқ депутатлари, балки Ўзбекистоннинг бутун аҳолиси у ёки бу ҳужжатни тайёрлаш жараёнида иштирок этиш имконига эга бўлади.

Масалан, ўтган сессия муҳокамасига киритилган қонун лойиҳалари бўйича ҳар бешта депутатнинг биттаси сўзга чиққан. Киритилган таклифлар, тузатиш ва ўзгаришларнинг бир юз ўттизтасидан зиёди қонун лойиҳаларида ўз ифодасини топган. Сессия арафасида қўмиталар ва комиссияларнинг мажлислари, депутатлар гуруҳларининг минтақалараро кенгашлари бўлиб ўтди. Уларда Олий Кенгаш, Вазирлар Маҳкамаси, вазирликлар ва идораларнинг раҳбарлари иштирок этдилар. Бу йиғинларда билдирилган мулоҳазалар ва киритилган таклифлар ҳам ҳисобга олиниб, айрим қонун лойиҳаларига доир янги таклифлар ва ўзгартишлар сессия олдидан қўшимча жадвал тарзида тарқатилди.

Муҳтасар қилиб айтганда, кун тартибини шакллантириш борасидаги ишни ҳам, қонун лойиҳалари устидаги ишни ҳам депутатларимиз сессия бошланишидан анча олдин фаол бошлаб юборган эдилар. Дарвоқе, депутатларни қонунчилик фаолиятига шу тариқа жалб этиш уларнинг кўпчилиги учун парламент фаолиятининг ҳақиқий мактабига айланмоқда. Шундай қилинганда сессияларда ҳеч бир тайёргарликсиз, бесамара музокаралар олиб боришга ўрин қолмайди. Олий Кенгаш сўнгги сессиясининг уюшқоқлик билан, юксак самарали ва ишчанлик руҳида ўтганлигининг сабаби худди ана шундадир. Лекин бор гап шугина эмас.

Ўзбекистон Республикаси Президенти девонининг масъул ходимлари, Вазирлар Маҳкамаси раҳбарлари ва ҳукумат аъзолари билан дўстона ҳамкорликдаги ишимиз — сессияни тайёрлаш ва ўтказиш борасидаги энг асосий омил деб ҳисоблаймиз. Давлатимиз бир, шунинг учун ҳокимият ҳам ягона бўлиши керак деб ўйлаймиз. МДҲга аъзо бўлган айрим республикалардаги каби қонун чиқарувчи ҳокимият билан ижроия ҳокимияти ўртасидаги зиддиятлар биз учун ётдир. Ҳар бир ҳокимият ўз ваколатлари доирасида, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қоидаларига мувофиқ зиммасидаги вазифаларини бажаради. Мен яна такрорлаб айтаман: ҳаммамизнинг мақсадимиз бир. У ҳам бўлса Ўзбекистоннинг давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш ва кўпмиллатли халқнинг фаровонлигини таъминлашдир. Ишимиздаги бундай ҳамжиҳатлик, шахсий зиддиятларнинг йўқлиги, парламент ва ҳукуматнинг ҳамкор, ҳамнафас бўлиб ишлашига асосан Президентимиз И. А. Каримов ўтказаётган сиёсат туфайли эришилаётганлиги мутлақо табиийдир. Албатта муҳтарам Президентимизнинг Олий Кенгаш сессияларидаги ёрқин нутқлари ҳаммамизга ишонч бағишлайди ва кучларимизни бирлаштиради.

— **Борис Иванович, мен савол бермоқчи бўлиб турган мавзу хусусида ўзингиз гап очиб қолдингиз. Олий Кенгашнинг ҳар бир сессияси республика ҳаётидаги муҳим воқеа, Ўзбекистон тарихининг бир қисми бўлиб қолмоқда. Бунга кўп жиҳатдан сессия иши Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг таҳлилий нутқи билан бошланаётгани ижобий сабаб бўлмоқда. Адолат нуқтаи назаридан айтиш керакки, унинг фикрлари, таклифлари, умумий хулосалари ҳеч қайси биримизни бефарқ қолдирмайди.**

— Шубҳасиз ҳурматли Президентимизнинг ҳар бир сессиядаги нутқи — билимдон кишининг ҳаётимизнинг навбатдаги босқичи хусусида қилган чуқур таҳлили, жамиятни ислоҳ қилишнинг улкан дастури билан қилинган ишларни таққослаши, воқеалар ривожини олдиндан кўрабилишидир.

Халққа, ҳурликка бўлган муҳаббат, яхши кунларга бўлган ишонч — ана шу нутқларнинг жўшқинлиги ва асосий мазмунини ташкил этади. Бу инсонга хос бўлган энг улуғ хислатдир.

Биз ҳаммамиз ана шундай тўғри сўзликни, самимийликни, Ватан тақдири учун жон куйдиришни, муаммоларни чуқур англаб етишни, бошланган катта ишнинг тўғрилигига ишончни, ҳар бир кишини ислоҳотларнинг фаол иштирокчисига айлантиришга интилишни ўрганишимиз керак. Республиканинг ҳар бир фуқароси ана шуларни ўзи чуқур англаб етишга интилиши айниқса муҳимдир.

Халқ депутатларимиз жамият олдида ва ўз олдиларида турган муаммоларнинг қанчалик чуқур эканлиги ва мураккаблигини яхши биладилар. Хўш, хусусан мен бу муаммоларни қандай ифода этган бўлардим?

Энг аввало ҳар биримиз ўз ишимиз билан ҳам, сўзимиз билан ҳам қонуннинг устунлигини амалда таъминлашимиз, Конституциямизда замин яратиб берилган демократия ва ижтимоий адолат ғояларини рўёбга чиқаришга тинмай интилишимиз лозим. Буларнинг ҳаммаси, менинг фикримча, ҳар бир халқ ноибининг муқаддас бурчидир.

Агарда бу айтганларимни амалий ишларга бурадиган бўлсак, гап Президентимиз таърифлаб берган Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг машҳур бешта тамойилини изчиллик билан амалга ошириш тўғрисида бормоқда. Уларни санаб ўтирмайман. Чунки, улар барчага маълум. Ислоҳотлар амалга оширилишини, халқнинг, айниқса унинг кам таъминланган қатламларини ижтимоий ҳимоя этилишини қонуний йўл билан таъминлаш, қонунлар ва Президентимизнинг Фармонларини тарғиб қилиш ҳамда уларни бажариш ҳар бир депутатнинг энг биринчи галдаги бурчидир деб ҳисоблайман.

Суҳбатни муҳтасар қилар эканман, ўн иккинчи сессияда якдиллик билан қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси халқ депутатларининг мамлакатимиз халқи ва барча ватандошларга мурожаатидан қуйидаги сўзларни келтирмоқчиман: **«Улуғ инсоний қадриятлар — ҳуррият, мустақиллик, дўстлик, биродарлик барчамизнинг бошимизни қўшсин, бирлаштирсин! Бугунги тарихий кунларда ватан барчамиздан ана шу юксак инсоний .фазилатларни кутмоқда.**

Бу йўлда барчангизни муқаддас ижодий меҳнатга, яратувчилик ва фидокорлик курашига чақирамиз!»

В. Кирчев ёзиб олди.

Кескин бурилишлар инқилобга монанд.
Лекин улар яхшиликка олиб бормайди...

(Давоми. Боши 1-бетда).

бўлиб ўтган учрашувда Қозоғистоннинг таназзул тамойилларини бартараф этишга доир бир қанча таклифлари борлигини айтди. У узилган алоқаларни тиклаш зарурлигини, ҳозирги тарқоқлик энди мустақил давлатларда яшаётган кишиларнинг тақдирига салбий таъсир қилаётганини таъкидлади. У иттифоқни қайтадан тиклаш лозим, деб шама қилаётгани аниқ эди. Москвада у тағин ҳам очиқроқ гапирди, дипломатия ниқобларисиз бундай деди: «...Ҳамдўстликка кирадиган ҳар қандай давлат ҳамма жойда ҳам ўз ваколатларининг бир қисмини топширади (Марказга топширади, деб тушунаверинг), бундан умумий ваколатлар кўпая боради...».

Ана шундай гаплар! «Правда» эса ўзига хос услуб билан Н. Назарбоевни «Ер курраси олтидан бири» аҳолисининг халоскоридек қилиб кўрсатмоқда. Газетанинг фикрича, Қозоғистон раҳбари аҳволнинг мураккаблигини биринчи бўлиб англади, у янги иттифоқ бунёдкоридир. Лекин, шу ўринда Н. Назарбоевнинг ўша иттифоқни парчалаб ташлаш юзасидан олдин қилган ҳаракатлари ҳақида нечундур бир оғиз ҳам сўз айтилмаган. Нима, бу тасодифми, муаллифнинг тушуниб етмаганими, ёки шунчаки хатоми? Ахир, айтилган ҳар қандай чала ҳақиқат ёлғон бўлавермайди...

Ўз сиёсатига шундай кескин тузатишлар киритишга Нурсултон Абишчевични нима мажбур қилди, деган саволга аниқ бир жавоб бериш қийин. Аммо бир нарса равшан: бу оддий шуҳратпарастлик эмас! Бир-бирига қоришмайдиган нарсаларни қовуштириб бўлмайди. Доно, маккор ва доғули сиёсатчи Талейраннинг «Сиёсат — мумкин бўлмаган ишни бажариш санъати!» деган қоидасини эсласак, бу ўша вақтдаги аниқ тарихий вазиятга боғлиқ эди! Ҳозир эса вазият бутунлай бошқача.

Шу ўринда Ислом Каримовнинг январда Тошкентда айтган гапларини эслаш муҳимдир.

— Тарих ғилдирагини орқага буриб бўлмайди, — деган эди у. — Лекин Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигини шу қадар шошма-шошарлик билан дафн этиш ҳам мумкин эмас. Ўзаро манфаатли ва тенг ҳуқуқли ҳамкорлик учун ҳали имкониятларнинг ҳаммасидан фойдаланилгани йўқ.

Шу ерда Ислом Каримовнинг яна бир қоидасини эслаш ўринлидир: эскиликка қайтиш — ақлга сиғмайдиган иш. Мустақил Ўзбекистон — бирлашиш тарафдори. Лекин ҳеч қандай тазйиқсиз бирлашиш тарафдоридир. «Яқин» ёки «Олис хориж» тушунчалари бўлиши мумкин эмас. Республика барча давлатлар билан ўз муносабатларини ўзаро келишиш, яъни тотувлик негизида қурмоқда. Шу сабабли собиқ Иттифоқни қайтадан тиклашга, қатъий маъмурий-тақсимлаш тизимига қайтишга уриниш республика учун мақбул эмас.

Ҳа, амалий ишга ўтадиган пайт келди. Бирлашмаса, тенг ҳуқуқли, маърифий ҳамкорлик бўлмаса, бирорта давлат ҳам яшай олмайди. Лекин эскириб парчаланиб кетган ғиштлардан янги уй қуриб бўлмайди. Янги уй асрлар давомида мустаҳкам туриши учун у пишиқ материалдан барпо этилиши керак! Бунда машъум инқилобийлик қоидаси ўринли эмас. Минглаб йиллар тажрибасида синовдан ўтган бир маромда давом этадиган тараққиёт йўлигина кутилган натижани бериши мумкин.

(ЎзА).

ТАБИИЙ ОФАТ ЯНА ҲУРУЖ ҚИЛДИ

Наманган вилояти меҳнаткашларини табиат бу йил оғир синовларга йўлиқтирмоқда. Ўтган ҳафта Янгиқўрғон, Косонсой, Чуст районларининг қатор хўжаликлари дўлдан зарар кўрган эди. Косонсой районидаги Худойбердиев, «Қўқимбой», «Исфарон», Ш. Рашидов, «Деҳқонобод», Навоий номли жамоа ва давлат хўжаликлари экинларига жиддий зиён етди.

18 майдан 19 майга ўтар кечаси вилоятнинг Норин, Учқўрғон, Уйчи, Чортоқ, Янгиқўрғон, Косонсой ва Тўрақўрғон туманларида яна кучли жала, айрим жойларда қаттиқ сел бўлди. Оқибатда кўпгина хўжаликлар уй-жой бинолари, турли иншоот, йўл ва аҳоли яшаш жойлари зарарланди.

Дастлабки маълумотларга қараганда, вилоятда йўллар шикастланган, биноларнинг айримлари умуман яроқсиз ҳолга келган. Боғ ва токзорларга ҳам қаттиқ зиён етди.

Табиий офатдан кўрилган зарарнинг ҳақиқий миқдорини аниқлаш ва унинг олдини олиш бўйича вилоят комиссияси иш олиб бормоқда. Барча куч ва имкониятлар ушбу хуруж оқибатларини бартараф этишга сафарбар қилинган.

Раҳимжон ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БИР ВИЛОЯТ ЯНГИЛИКЛАРИ

МАКТАБ ҚУРИЛИШИГА САРФЛАНАДИ

ШОФИРКОН. Алишер Навоий номли ўрта мактабда хайрия кечаси бўлиб ўтди.

Кечага ташкилот ва корхона раҳбарлари, ота-оналар ташриф буюришди. Тушган маблағ мактабда бошлаб қўйилган янги синфхоналар қурилишига ҳамда ёрдамга муҳтож ўқувчиларнинг оилаларига сарфланадиган бўлди. Узоқ-яқиндан ҳиммат қилиб келганларга ўқитувчи ва ўқувчилар номидан миннатдорчилик билдирилди.

Кечада вилоят ва туман халқ таълими бўлими вакиллари ҳам қатнашдилар ва ўз ҳисобларидан маблағ ажратдилар.

Т. ЙЎЛДОШЕВ.

РАНГ-БАРАНГ МАЪДАНЛАР

ШОФИРКОН чўллари қазилма бойликларга кон. Унинг Жилвон массивидан сариқ, қизил, оқ, қора, кўк рангли табиий маъданлар чиқади. Улар турли ранг лак-бўёқ тайёрлашда асосий хом ашё ҳисобланади. Яқинда бу ерда иш бошлаган янги корхона ана шундай хом ашё тайёрлайди. Уни Тошкентдаги «Интерсоиё» корпорациясига қарашли жамият ишга туширди. Маъданларни майдалаб ун ҳолига келтирадиган ускуналар Москва ва Эстониядан олинди. Корхона соатига 10 тонна маҳсулот ишлаб чиқаради.

«ЭЛИМ» ЭЛ ХИЗМАТИДА

«ЭЛИМ» халқаро маданий, хайр-эҳсон марказининг вилоят бўлими очилди. У Галаосиё шаҳридан манзил топди. Янги марказ ташаббуси билан Бухоро, Шофиркон, Когон туманларида истиқомат қилаётган ёлғиз кишилар, ногиронларнинг бир гуруҳига пул ва бошқа зарур ашёлар тарқатилди. Бухоро туманида бундай кишилар шарафига дастурхон ёзилди. Дастурхон атрофида жамғарма банкига 42 киши номига 126 минг сўм пул ўтказилганлиги маълум қилинди. Шу ернинг ўзида жамғарма дафтарчалари эгаларига топширилди.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Қадриятларимиз

ЮРАК— АРМОНГА ВАТАН ЭМАС

Қўшиқ янграмоқда. У киши руҳини аллалаб, узоқ бир мўъжизакор сайёрага элтиб қўяди. Қўшиқ сеҳрига учган, унга ўз ихтиёрини олдириб қўйган ҳар бир юрак мана шу сайёрага мансубдир.

Бунда ҳар бир дақиқа мўъжизалар билан ўлчанади. Ёлғизгина бахт фасли ҳукмрон. Шаббода гулларнинг қулоғига изҳори муҳаббат айтади. Бу ерга келиб қолган юрак кенгликларга қараб, ўзини, йўлини унутганча, тоғларни кўриб, уфққа қараб чопади. Уфқда эса қуёш ўрмоннинг қулоғига қўшиқ куйлаётгандай, бир сир айтаётгандай туюлади. Юрак мулзам қолиб, унга тақлид қилади. Лекин ўша куйни ўзидан топа олмай гирдикапалак бўлади. Кейин эса юрак бу сайёранинг ҳаётига жўр бўла бошлайди. Унинг лабларига ҳаёт суви қуйилаверади. Тошлардан гиёҳлар униб чиқади. Бу қўшиқ эса умидлар қўшиғи бўлиб шу юракда мангу яшаб қолади. Қўшиқ тингач, юрак яна ўз ватанига қайтади. Энди у ҳукмронлик қилган танамизнинг ҳар бир ҳужайрасида, туйғумизда гўзал ва чексиз ҳаёт қайнайверади. Энди бу юрак доим қўшиқ хиргойи қилиб, сеҳргарга айланади.

Ҳар бир қўшиқчи ўша мўъжизакор сайёрага мансуб бўлиши керак. Шундагина у инсонларга ҳаёт таъмини билишга — умидворликка, бахтиёрликка ўргатади. Машҳур халқ ҳофизи Акбар Ҳайдаров ана шундай қўшиқчилардан эди. У ҳозир тирик бўлганида 100 ёшга тўлган бўларди. Унинг таржимаи ҳоли бошқаларникига ўхшаш, жуда оддий. Фарғона вилоятининг Ёзёвонида камбағал деҳқон оиласида дунёга келган. Отасининг 2—3 таноб ери бўлиб, бўш вақтларида бошқаларнинг ерида ҳам ишларди. У ёшлигидаёқ отаси вафот этиб, оилада беш киши қолди. Акалари ёлланма ишчи бўлиб кун кўришди. 1913 йилда Хушҳол ака деган кишига ёлланиб ишлади. 1916 йилда Мадкабой қулоқ қўлида хизмат қилди. 1918 йилгача мардикор бўлиб ишлади. 1920 йилда Тошкентга келди. «Саноъйи нафиса» уюшмасига аъзо бўлди. 30-йилларнинг бошида Ўзбекистон радиосида қўшиқчилик борасида ўз фаолиятини бошлади. Ашула айтиш сирларини отаси Ҳайдар ҳофиздан, танбур чалишни Р. Ражабийдан ўрганди. Москвада ўтказилган ўзбек санъати декадаси қатнашчиси. (1937 йил). Катта Фарғона канали, Фарҳод ГЭСи, Каттақўрғон сув омбори қурилишларида қатнашди.

Унинг репертуаридан юзлаб ўзбек халқ қўшиқлари ўрин олган. «Бир келиб кетсин», «Адашганман». «Баёт», «Ушшоқ», «Мактуб», «Шафоат», «Изларман», «Ёввойи ушшоқ», «Эй санам», «Яллама ёр», «Ўзганча» кабилар шулар жумласидандир. У кенг диапозонли, баланд ва ёқимли овозга, равон ижро услубига эга эди. Халқ меҳрини қозонган санъаткор Ўзбекистон халқ ҳофизи даражасига етди. У жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист, танбурчи созанда Ризқи Ражабий, халқ артисти бастакор Дадаали Соатқулов, Абдураҳмон, Пари, Ҳамроқул қори, Маҳкамбой, Эрка қори, Юсуфжон қизиқ, Комил қизиқ ва Турғун Каримов каби таниқли санъаткорлар билан бирга фаолият кўрсатган, уларга ҳамнафас бўлган. Уларнинг қўшиқлари халқ қалбидан ўчган эмас. Номлари ҳамиша эъзозда. Лекин негадир тадқиқотчи олимларимиз, санъатшуносларимиз Акбар Ҳайдаров каби халқ ҳофизларининг ҳаёт йўли, ижодий фаолиятларини ўрганишда, тарғиб қилишда анча сусткашликка йўл қўйишган.

Улар қачонлардир ўз қўшиқлари билан юракларга йўл топишган. Яқинда мен Акбар қори Ҳайдаровнинг турмуш ўртоғи Ҳадича ая билан суҳбатлашдим. Унинг набираси Шуҳрат Ҳайдаров хонадонида бўлдим. У ҳозир ўзининг бобоси изидан бориб ёшларга мусиқадан сабоқ бермоқда экан. Акбар қори Тошкент шаҳрининг ҳозирги Голицино номли кўчасида яшаган экан. Ҳадича ая Акбар ота ҳақида гапирар экан, унинг меҳнатлари қадрланмаётганлигидан нолиб гапирди. Шунда менда ушбу мақолани ёзиш истаги туғилди. Аянинг гапида жон бор. Ахир бу йил халқ ҳофизи Акбар отанинг таваллудига 100 йил тўлди. Матбуотда эса бу ҳақда ҳеч нарса дейилмади. Бу айёмни яқинларидан бошқа ҳеч ким нишонламади. Камбағал деҳқон оиласида туғилган йигит улкан ҳофиз бўлиб етишди. Халқ олдидаги ўз қарзини маълум даражада узди. Лекин унинг руҳи олдидаги қарзни биз узаяпмизми? Наҳотки, радио ва телевидениеда унинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида эшиттириш ва кўрсатувлар тайёрлашнинг, матбуот саҳифаларида мақолалар эълон қилишнинг имкони йўқмиди? Бор эди, албатта. Лекин бу ҳар доимгидай ҳафсаласизликми, лоқайдликми?

Халқ доим ўзининг содиқ фарзандларини эъзозлаб келган. Акбар қори Ҳайдаров халқимиз озодлигини куйлаб, унинг бахтини орзу қилган. Мана энди у орзу қилган кунлар келди. Истиқлолга эришдик. Шу кунларда ўз халқини севган, миллати учун курашганларни қанча эъзозласак кам.

Эзгуликнинг кечи йўқ. Ҳалиям бўлса Ўзбекистон радиосининг фонотекасида энг нодир ёзувлар қаторидан ўрин олган ҳофиз қўшиқларини халққа етказиш зарур. Айни кунда Голицино деб номланаётган, бир вақтлар Акбар Қори яшаган кўчага унинг номини бериш керак. Шу маҳаллада яшаётганлар ҳам бу фикрни қўллаб-қувватламоқдалар. Чунки Голицинонинг кимлигидан бехабар маҳалла аҳли ўз маҳалладошларини яхши билади. Ушбу эзгу ишлар амалга ошса ҳофизнинг руҳи шод бўлур эди.

Халқимизнинг тарихга айланган армонлари она заминда тоғлар бўлиб, ўзига чорлайверади. Биз уларга интилаверамиз. Овоз берсанг акс-садо беришади... Бу армонли садолар юраклардан ватан излайди. Юраклар эса армонларга эмас, қўшиққа, меҳру-муҳаббатга ватан бўлғусидир...

Ойбек РАҲИМ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: машҳур халқ ҳофизи Акбар Ҳайдаров ўз ҳамкасблари даврасида. (пастдан иккинчи).

ХАЙРИЯ КАРВОНИ

Шу йил май-июнь ойларида «Орол болаларига ёрдам» жамғармаси ташаббуси билан Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм ва Бухоро вилоятларида хайрия кунлари ўтказилади.

«Хайрия карвони» деб номланган бу тадбир ночор, касалманд, мажруҳ ҳамда кўп болали оилаларнинг фарзандларига моддий ва маънавий кўмак бериш мақсадида ташкил этилган. Жамғармамиз Оролбўйи ҳудудларида истиқомат қилаётган 10 минг нафар боланинг Тошкент ва унинг атрофидаги шифохона ва ҳордиқхоналарда дам олиб, соғлиқларини тиклашларини режалаштирган.

Тадбирни ўтказишда муассисларимиз бўлмиш «Зарафшон» қурилиш ташкилоти, Ўзбекистон жамғарма банки, Санкт-Петербургнинг Тошкентдаги «Темп» филиали, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг тарғибот маркази ва бошқа бир неча ташкилотлар ўз маблағларини аямаётирлар.

Исҳоқ РАҲМАТОВ.

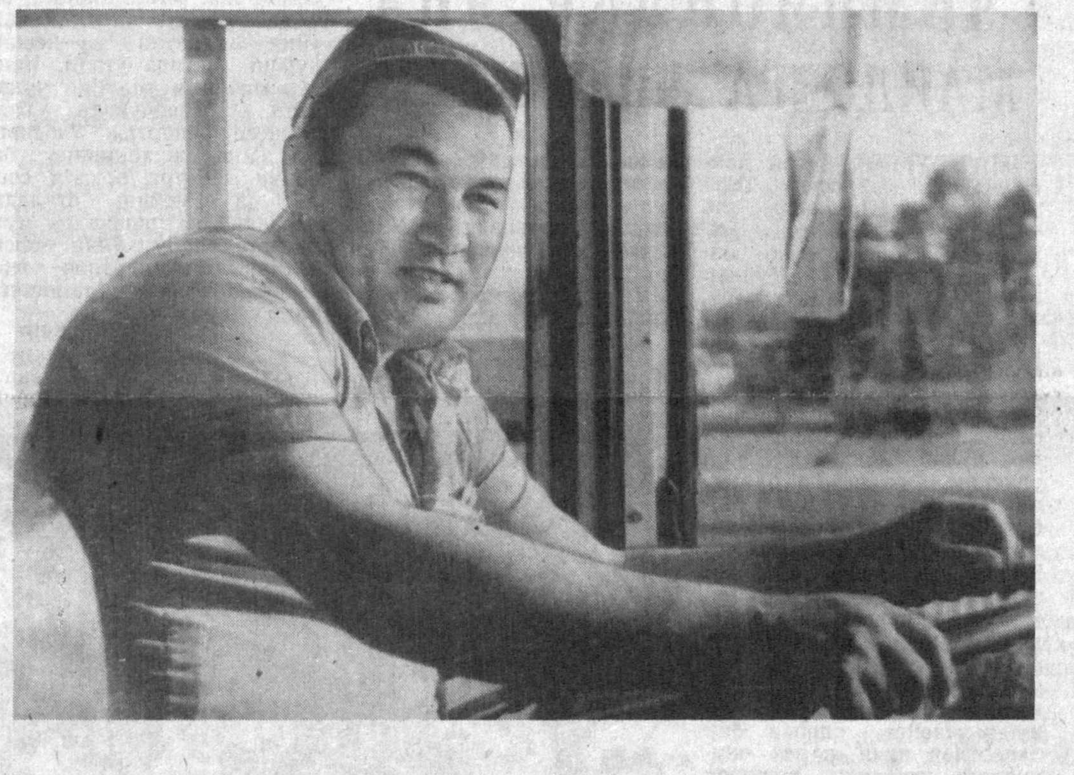

Мабодо ҳайдовчилардан биронтасига яхши касбни танлагансиз десангиз, турган гапки, ҳар бир ишнинг ўзига яраша иссиқ совуғи бор дейиши тайин. Абдурасул ака ҳам шундай заҳматли касбда 23 йилдан буён меҳнат қилади. Тўққиз йилдирки, «Пахтакор — Тошкент» йўналиши бўйича қатнайди. Унинг хушмуомалалигидан йўловчилар мамнун.

Н. АЛМУРОДОВ
олган сурат.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР

МАТБУОТ ВА АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ

ТАШВИШЛАР ЎРИНЛИ, БИРОҚ...

НАМИБИЯ ҳукумати оқ танли фуқароларнинг Жануби-Ғарбий Африкадаги шу мамлакатда ўз давлатини тузишга уриниш муддаоси хусусида ташвиш чекмоқда. «Эркин халқ ҳаракати» деб аталган тескаричи гуруҳнинг раҳбари Даан Мостертнинг республика Президенти Сэм Нуйомага йўллаган очиқ хатини ҳукумат хавотирлик билан кутиб олди.

«Виндхук адвертайзер» газетасида босилган шу ҳужжатда оқ танлиларнинг Намибия Жанубида ўз мустақил давлатини барпо этиш талаби асослаб берилган. Шу мақсадга эришиш йўлида оқ танлилар қўлига қурол олишга ҳам тайёр, деб ҳисоблайди Д. Мостерт.

ДЕНГИЗ РАДИОАКТИВ ЧИҚИНДИЛАР МАКОНИ БЎЛМАСЛИГИ КЕРАК

ЯПОНИЯДАГИ Фукуока, Сага ва Нагасаки префектураларининг губернаторлари бугун мамлакат ҳукуматига мурожаат этиб, Россияни денгизга радиоактив чиқитлар ташлашни тўхтатишга расмий равишда чақиришни илтимос қилдилар.

Бундан аввал яна 13 та префектура мамлакат Ташқи ишлар вазирлиги орқали Россияга шундай илтимос билан мурожаат қилган эди. Уларнинг ҳаммалари радиоактив чиқитлар ташланиши балиққа ва озиқ-овқат саноатида ишлатиладиган бошқа денгиз маҳсулотларига салбий таъсир қилиши мумкинлигидан ташвишланмоқда.

НОГИРОНЛАРГА ЁРДАМ УНУТИЛМАЙДИ

ХХР туғилишни режалаштириш ишлари давлат комитети раиси Пэн Пэйюнь Хитой маъмурларини ва мамлакат жамоатчилигини ногиронларга фаол ёрдам беришга чақирди.

«Чжунго жибао» газетасининг хабар қилишича, Хитой ҳукуматининг аъзоси ногиронлар умуммиллий кунига бағишланган семинарда гапириб, «жамият бирон бир тарзда жисмоний камчиликлари бўлган 50 миллиондан ортиқ хитойни унутмаслиги керак», деб таъкидлади.

ХАЛҚАРО РЕЖАНИ РАД ҚИЛИБ БЎЛМАЙДИ!?

АГАР боснијалик серблар референдум чоғида Босния ва Герцеговинада тинчлик ўрнатиш ҳақидаги халқаро режани рад қилса, Американинг иттифоқчилари Қўшма Штатлар Президентининг собиқ Югославия ишларига фаол аралашишни кўзда тутувчи таклифларини қайтадан кўриб чиқишларига тўғри келади.

Бу ҳақда АҚШ Конгрессининг сенатидаги демократик кўпчилик раҳбари Жорж Митчелл, шундай деди.

«МИР»ДА КАНАДА КОСМОНАВТЛАРИ УЧИШАДИ

КАНАДА Россиянинг «Мир» космик станцияси ичидаги экспедицияга ўз астронавтларини юбориш режасини тузмоқда.

Канада космик агентлигининг президентлиги Ролан Дорэ РАТА—ТАСС мухбири билан суҳбатда айтишича, у сешанба куни Москвага келган вақтида шу масалани муҳокамага қўйишни мўлжалламоқда.

ТОМОНЛАР ЎЗ ФИКРИДА ҚОЛДИ

ГРЕЦИЯ Ташқи ишлар вазири Михалис Папаконстантину Македония Республикасининг номи муаммоси хусусида БМТ воситачилигида Нью-Йоркда бўлиб ўтган музокара якунларини таърифлаб, «томонлар ўз фикрида қолди», деди.

Шу билан бирга, деди вазир, иккала давлат ўртасидаги ишончни мустаҳкамлаш чоралари хусусида «олға томон муҳим қадамлар қўйилди», деб таъкидлади вазир. Аммо қўшни давлатнинг номи тўғрисидаги масалага оид ихтилофлар бартараф этилмади.

МАТБУОТГА ДАҒДАҒА ВА ПЎПИСА ЎТМАЙДИ

ТАРИХИМИЗДА илгари ҳам бўлганидек, истисносиз барча оммавий ахборот органларини жиловлаб қўйиш муддаоси сезилмоқда. Италия парламентининг юқори палатаси — Сенат раиси Жованни Спадолини якшанба куни Сан-Маринода «Ахборот-демократия кафолати», дағдаға ва пўписалар» мавзуидаги семинарда сўзлаган нутқида шу гапни айтди.

Спадолини семинарга келган Италия ва Сан-Марино журналистларга мурожаат этиб, Апеннин ярим оролидаги чуқур мушкуллик шароитида матбуотдаги танқидий ва назорат вазифасининг аҳамияти айниқса ортиб бораётганини таъкидлади. Сиёсатчиларнинг хатолари учун масъулиятни журналистларнинг гарданига юклаш ярамайди, деди Сенат раиси.

ЎҒРИНИ БОПЛАБ ЖАЗОЛАДИ

● Орехово-Зуево туманидаги Халтурино қишлоғида бир тўда ёшлар ишсизликдан қийналиб юрган Х. исмли фуқарони тунаб кетишди.

АЛАМИГА чидай олмаган жабрланувчи эртаси куни ов милтиғини қўлига олиб уйидан чиқди. Мўлжални тўғри олган экан шекилли, қишлоқ чеккасига етганда ўша ўғри тўда қаршисидан чиқди. Аламзада Х. милтиқнинг тепкисини босди. Оғир яраланган ёшлардан бири маҳаллий шифохонада жон берди.

Ишсизлигу жиноятчилик жонига теккан Х. иккита товуғи билан бир жуфт эчки терисини ўғирлаган ёшлардан шу йўсинда ўч олди.

«ҚОНХЎР»НИНГ СИРИ ОЧИЛДИ

● Гессен ердаги Эделсбах қишлоғида яшовчи Курт-Гвидо Ленцнинг қонхўр эканлиги ҳақида миш-мишлар юрарди.

АММО ҳеч ким Ленцнинг қон ичганини ўз кўзи билан кўрмаган бўлса-да, ундан ҳамма ҳайиқарди.

Бир куни Петер Эмлер исмли ўсмир маҳаллий миршаб ёнига югуриб келиб ҳовлиққанча хабар қилди. «Уйи ёнидан ўтаётиб Ленцнинг қон ичаётганини кўриб қолдим». Миршаб дарҳол қонхўрнинг уйига кирди. Орадан беш дақиқалар ўтгач, қайтиб чиқса, кўчада анчагина одам тўпланиб қолибди. Аммо миршабнинг хабари ҳангома талаб ишчилар ҳафсаласини пир қилди.

Маълум бўлишича, ранги захил, анчадан бери камқонлик касалидан азоб чекаётган Ленц врачларнинг тавсиясига кўра анор, қорағат (смородина) ва хўжағат (малина) шарбатини ичиб юрган экан.

КУЧУКЧА ЎРНИГА ОҚ АЙИҚ БОЛАСИ

● «Польша бозори»да одамнинг жонидан бошқа ҳамма нарса сотилади ва сотиб олинади, деганларича бор экан.

БИР венгер оиласи шу бозордан оппоқ кучукча сотиб олган эди. У уй эгаларини ҳайратга солиб, ой сайин эмас, кун сайин ўса бошлади. Бундан ҳадиксираган оила ҳайвонлар дўхтирига мурожаат қилишга мажбур бўлди. Қаранг-ки, кучукча деб сотилган жонивор оқ айиқнинг боласи экан.

Ноилож қолган оиланинг айиқполвон учун иккита хона ажратиб, ўша ерда боқишдан бўлак иложи қолмади. Ҳозир «собиқ кучукча»нинг гавдаси шу даражага етдики, одамларнинг ўтакасини ёрмаслик учун уни фақат кечаси сайрга олиб чиқишаяпти.

ҚОПЛОННИ ЎҒИРЛАГАНГА БЎҒМА ИЛОН ЧЎТМИ

● ҚОЗОҒИСТОНДАГИ ҳайвонот боғларидан турли йиртқичлару ноёб қушларни ўғирлаб кетишаётгани ҳеч кимни ажаблантирмай қўйган эди.

ТИРИКЧИЛИК ташвишлари одамларни нима кўйларга солмайди дейсиз. Кейинги пайтларда ўғрилар ҳайвонот боғларидан тоғ эчкилари, оҳуларни ўмариб кетишаяпти. Ҳатто, қорли тоғларда яшайдиган йиртқич қоплонларни ўғирлаган жасур ўғрилар ҳам бор.

Чимкентдаги ҳайвонот боғидан ўта заҳарли кўлвар илон йўқолганда одамлар ҳайратланишганди. Яқинда эса узунлиги 2 метр, оғирлиги 42 килоли бўғма илонни ўғирлаб кетишди. Боғ ходимларининг айтишларича, бу ердаги ҳайвонларни боқиш учун емиш етказиб беришнинг иложи бўлмай турганда, бундан ноёб илонни сотиб олиш учун маблағ топишнинг ўзи бўлмайди.

• Таълим тизими: янгиланиш йўлида

ЛИЦЕЙ-СИНФЛАР

ТАЖРИБАДА ЯХШИ НАТИЖА БЕРМОҚДА

Кейинги пайтларда ёшларимиз орасида илмга бўлган интилиш анча сусайиб кетганини тан олишимиз керак. Бу ҳол таълимга жамият томонидан иккинчи даражали соҳа деб қараш, ҳаммани бир қолипга солишга интилишнинг оқибатидир.

Аҳвол жиддийлигини қуйидаги масалада кўриш мумкин. Ўрта мактабни «аъло» ва «яхши» баҳолар билан тугатиб, олий ўқув юртларига кириш иштиёқида юрган аксарият ёшларнинг билим даражаси замон талабига жавоб бермайди. Тараққий этган давлатлардаги кўрсаткичлар билан таққосланганда бу борадаги аҳвол бизда жуда ҳам паст эканлигининг гувоҳи бўламиз. Бунга 1991—1992 йилларда Тошкент ва Москва шаҳарларида физика фанидан ўтказилган собиқ Иттифоқ миқёсидаги олимпиадалар ҳамда 1992 йили ўтказилган республика ёш физиклари олимпиадаси натижалари мисол бўла олади. Масалан, биринчи ҳолда республикамиздан қатнашган ўқувчиларнинг эришган натижалари 5 балли мезонга кўра атиги 0 дан 1,5 баллгача, иккинчисида эса уларнинг билим савияси қўйилган талабларга мутлақо жавоб бера олмади. Ғолиблар ҳам асосан Тошкент, Наманган ва Хоразм лицей-мактабларидан эканлигини эътиборга олсак, олий ўқув юртларида таҳсил олишаётган талабаларининг нечоғли «билимдон» эканликлари яна-да яққол кўринади. Ижобий кўрсаткичга эришганлар орасида миллий мактаблар ўқувчилари нисбатан камчиликни ташкил қилишди.

Ҳозирги кунда таълим ва ўқитиш ишлари жамиятнинг энг муҳим масалаларидан деб қаралиши лозим. Бу соҳадаги ишларга жамият томонидан ўта талабчанлик билан муносабатда бўлгандагина самарали ўқиш жараёнини йўлга қўйиш мумкин. Ривожланган мамлакатларда мазкур тамойилга суянган ҳолда яхши натижаларга эришилмоқда. Мисол учун Японияни олайлик. Ушбу мамлакатда математика, табиий фанлар ва тилларни ўрганишга алоҳида эътибор берилганлиги туфайли саноати ва мутахассислари бутун дунёда салмоқли ўринга эгадирлар.

Республикамизда замонавий илм-фанни ривожлантириш учун шарт-шароитлар мавжуд. Ўзбекистон Фанлар Академияси ва олий ўқув юртлари таркибидаги илмий-текшириш ҳамда тармоқ институтлари, турли лабораториялар шулар жумласидандир. Шунингдек, бўлажак таълим тизимини шакллантиришда Ўзбекистондаги мавжуд фан ва техника соҳаларида ишлаётган олим ва мутахассислар ёрдамидан ҳам бевосита фойдаланиш мақсадга мувофиқ бўлади. Шуни айтиш кераккки, биргина Ўзбекистон Фанлар Академияси таркибида 2000 дан ортиқ фан номзодлари ва 400 дан зиёд фан докторлари меҳнат қилишмоқда. Албатта, бу жуда катта куч.

Аммо бизнинг фикримизча, бу кучдан умумий таълим тизимида фойдаланиш етарли даражада йўлга қўйилмаган. Ундаги мавжуд аҳволдан чиқиш учун умумий таълим, олий ўқув юртлари ва Ўзбекистон Фанлар Академиясининг илмий-текшириш институтлари орасидаги алоқани тубдан қайта кўриб чиқиш керак бўлади. Бунда ташкилий ва молиявий муаммоларни ечиш учун мактаб ва ташкилотларга давлат томонидан етарлича имконият яратилиши лозим, деб ҳисоблаймиз. Бу борада Ўзбекистан Фанлар Академиясининг Электроника ва ядро физикаси институтида дастлабки қадамлар қўйилган.

1991—92 ўқув йилида Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туманидаги 54- ва 286-ўрта мактабларда институт олимлари ташаббуси билан физика, математика, информатика ва инглиз тили каби махсус фанларни чуқур ўргатадиган 7-синф ўқувчиларидан иборат учта тажрибавий лицей-синфлари ташкил қилинди. Бу ташаббус Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, республика ўқув-методик маркази ҳамда туман халқ таълими бўлими томонидан қизғин қўллаб-қувватланди. Жорий ўқув йилида эса бундай лицей-синфлар сони яна 5 тага кўпайди. Ўқувчиларни Улуғбек шаҳарчаси ва унинг атрофидаги Қибрай туманида жойлашган Тошкент вилояти мактабларидан институт ходимлари суҳбат асосида танлаб олишмоқда. Ўқишга қабул қилинганларнинг саксон фоизидан кўпроғини қишлоқ ёшлари ташкил қилади. Махсус фанлардан институтнинг ёш иқтидорли олимлари дарс беришаётир. Шу билан бирга, бу ишларга педагогик жамоа тавсиясига асосан мактаб ўқитувчилари ҳам жалб қилинмоқда.

Ўқув жараёнини ташкил қилиш ва олиб бориш учун институт ва мактаблар маъмурияти ўртасида шартнома тузилган. Бу шартномага асосан институт қошида жамоатчилик асосидаги махсус ўқув бўлими ташкил қилиниб, ходимларимиздан 20 нафари, шу жумладан 2 фан доктори ва 10 нафар фан номзодлари жалб қилинган. Болаларни шаҳар атрофидаги қишлоқлардан дарсга олиб келиш ва уйларига олиб бориб қўйиш учун институт транспортидан фойдаланилмоқда. Бундан ташқари, институт махсус синфларни ўқув ускуналари билан жиҳозлашда яқиндан ёрдам бераяпти. Лицей-синфларда дарс берувчи ўқитувчиларга қўшимча ҳақ тўлашни институт ўз зиммасига олган. 1991—92 ўқув йилида ушбу мақсад учун 40000 сўмдан зиёд маблағ ажратилганди.

Лицей-синфларда ўқиш жараёнини икки босқичда ташкил қилиш мўлжалланган. 1-босқичда (7—9-синфлар) махсус фанлар бир хил чуқурлаштирилган дастур асосида олиб борилса, 2-босқичда эса (10—11-синфлар) махсус фанлар йўналишлар бўйича табақалаштирилган ҳолда ўқитилади. Ҳозир институтдаги махсус ўқув бўлими томонидан 7-синфлар учун алгебра, геометрия, физика, информатика фанлари бўйича чуқурлаштирилган дастурлар яратилди ва уларни республика ўқув-методик маркази тасдиқлади. Мазкур дастурга асосан махсус фанлар бўйича лицей-синфлар учун алоҳида ўқув йили режалари тузилиб, республика Халқ таълими вазирлиги тасдиғидан ўтди. Натижада махсус фанларга ажратилган дарс соатлари умумтаълим фанлари ҳисобига оширади ва ҳафталик режанинг 60—65 фоизини ташкил қилади.

Албатта, юқорида айтилган ўқув услубий тадбирларни республикамиздаги барча мактабларида жорий этишнинг имкони йўқ. Шу сабабли жамоамиз ходимлари мактаб ўқувчиларини замонавий фан-техника ютуқлари ва ҳозирги замон физика қурилмалари билан яқиндан таништириш мақсадида ўқув жараёнининг янги бир шаклини ишга таклиф қилишди. Бунга асосан 1992 йил январь ойида Бухоро вилояти, Ғиждувон туманидаги 24-ўрта мактабнинг математикани чуқур ўрганишга ихтисослашган синфидан ёшлар йигирма кун мобайнида институтимиз қошидаги махсус ўқув бўлимида математика, физика ва информатика фанларидан сабоқ олишди. Уларга етакчи олимлар дарс беришди. Ўқувчилар замонавий компьютерларда ишлашни ўрганишди, илм даргоҳида олиб борилаётган илмий ишлар билан яқиндан танишишди. Бунинг учун лозим бўлган сарф-харажатларнинг бир қисмини мактабни ўз оталиғига олган хўжалик ва туман халқ таълими бўлимлари, асосий қисмини эса институт ўз зиммасига олди. Республикамиздаги барча илмий-текшириш институтлари ва олий ўқув юртлари шу каби тадбирларни ўз имконлари даражасида амалга оширсалар савобли иш бўлар эди.

Ўқитиш жараёнининг тажрибадан ўтаётган яна бир шакли борки, у ҳақда ҳам гапириб ўтмасак бўлмайди. Маълумки, ҳар бир синфда 25—30 нафар ўқувчилар таълим олишади. Ўқитувчи ҳеч қачон, айниқса юқори синфларда, қирқ беш дақиқа ичида уларнинг ҳаммасига бир хил эътибор бера олмайди, яъни муаллимга анча оғир вазифа юклатилган. Бу ҳолни ижобий ҳал этмоқ учун нима қилиш лозим? Ўқувчилар сонини камайтириш ҳисобига синфларни кўпайтирайлик деса, бунинг учун халқ таълими бўлимларида маблағ етишмайди. Ота-оналар ихтиёрий равишда мактаб маъмурияти билан тузган шартномага биноан Улуғбек туманидаги 54-мактабнинг юқори синфларидан бирида икки йилдан бери тажрибали мутахассисларнинг дарс беришлари йўлга қўйилган. Бу янгиликнинг моҳияти шундан иборатки, синф ўқувчилари иккига 10—12 нафардан бўлиниб, мазкур гуруҳларга физика, математика ва кимё фанлари бўйича муаллимлар таклиф қилинган. Уларга институт домлаларининг даражасида ҳақ тўлашни ота-оналар ўз зиммаларига олдилар. Хуллас, ўқув таълим ишларидаги бу янги усул ҳам кенг кўламда жорий этилса, ўйлаймизки, фойдадан ҳоли бўлмас.

Тўғри, юқоридаги таклифларни амалга ошириш жуда катта маблағ талаб қилади. Аммо бу борадаги барча сарф-харажатлар эртага тўла қопланишига ва самара беришига ишонамиз. Бизнинг тажрибамиз ўқув таълими ишига кўплаб мутахассисларни, шунингдек, корхоналар, муассасалар ва ота-оналарнинг қўшимча маблағларини жалб қилиш имкониятларидан тўлароқ ва кенгроқ фойдаланиш зарур ва мумкин эканлигини кўрсатмоқда.

Б. ЙЎЛДОШЕВ,
Ядро физикаси институти директори.
Т. ТИЛЛАЕВ,
илмий котиб.
Р. ЕРМУҲАМЕДОВ,
лаборатория мудири.

МИССИСИППИ УНИВЕРСИТЕТИДА ТАҲСИЛ ОЛГАН ДАВРОН

МУСТАҚИЛЛИК декларацияси эълон қилингандан кейин кўп ўтмай, Республикамизга Америка университетлари раҳбарлари, олимлари ташриф буюришганди. Ўшанда, Ўзбекистон Президенти ўзбек талабаларининг Америкада сабоқ олиши масаласини қўйди. Томонлар келишувга эришгач, ўндан зиёд талаба тест усулида танлаб олинди. Шулардан бири Тошкент шаҳридаги 101-мактаб битирувчиси Даврон Акрамов эди. У Миссисиппи университетида таҳсил олди. Мухбиримиз у билан учрашиб, суҳбатлашди.

— Даврон, чет элларда бўлишни ёки ўқишни ҳеч орзу қилганмидингиз?

— Бўлмасам-чи. Юрт кезган одам танийди, дейдилар-ку. Ойнаи жаҳондан ёки фильмларда чет эл ҳаётини, кўп томоша қилганмиз. Ўша юртларни кўриб, одамлари билан сўзлашсам дердим. Шу боис мактабдаёқ инглиз тилида бемалол сўзлашиш, ўқиш ва ёзишни ўргандим. Саралаш даврида ҳам Америка ҳаётига оид саволларга жавоб берганимдан сўнг ўнлаб номзодлар орасидан мени танлашди. Тўғриси, Америкада таҳсил олиш хаёлимда йўқ эди. Кўпроқ Оврупо мамлакатларидаги тинчроқ жойларни кўришни ният қилардим. Голливуд фильмларини кўриб, Америкада ҳаёт зўравонлик ва хўрлашлардан, таъқибу таҳдидлардан иборат экан-да, деб ўйлардим-да.

— Сиз таҳсил олган ўқув юрти 1826 йили хусусий коллеж сифатида ташкил этилган. Шундай экан, сабоқ бериш борасида ўқитувчиларга устозларидан катта тажриба мерос қолган бўлиши керак?

— Ҳа, Америка ўқув юртларидаги ўқитиш усули бизникига мутлақо ўхшамайди. Баъзи институтларимизда бир нечта гуруҳларни қўшиб (бу 150—200 талаба) умумий дарслар ўтилади. Таълим беришнинг бу усули илгари ҳам, ҳозир ҳам, гарчи ўзини оқламасада, амал қилаяпти. Миссисиппи коллежида ундай эмас. Ўқитувчига бириктирилган талабалар 10—15 тадан ошмайди. Дарс жараёнида ўқитувчи уларнинг ҳар бири билан яккама-якка ҳам суҳбатлашишга улгуради. Бундан ташқари уларнинг барча ҳаракатларини назорат қилади. Дарсхоналари компьютерлаштирилган. Ўқитувчи ҳар бир дарсда энг замонавий техника воситаларидан фойдаланади. Масалан, ўтган асрда Чикагода юз берган 1-май намойиши мавзуси ўтиладиган бўлса, ўқувчилар аввал шу воқеа тафсилотлари батафсил акс эттирилган ўқув фильмларини томоша қилишади. Сўнгра ўқитувчи воқеаларни шарҳлайди.

— Талабаларимизнинг айримлари институт кутубхонасида ўтириб тайёрланишдан эринишиб, ўзларига керакли адабиётни олишгач, унинг маълум қисмини йиртиб уйга олиб кетиш пайида бўлади...

— Америкалик талабалар китобни йиртмайди, ўғирлаб ҳам кетишмайди, гарчи талаба шундай номақбул иш қилишга жазм этса ҳам бунинг уддасидан чиқолмайди. Чунки, ҳар бир китобга белги қўйилган. Кутубхонани тарк этмоқчи бўлган талаба ташқарига махсус эшикдан чиқади. Нияти ёмон одам иккинчи бор бу даргоҳга яқин йўлатилмайди.

Мен таҳсил олган университет кутубхонасининг талаба юмушларини енгиллаштирадиган қулайликлари кўп эди. Айтайлик, газета ёки бирор журналда босилган мақоладан фойдаланмоқчисиз. Компьютерлар хонасига ўтасиз. Газетаю мақоланинг номини айтиб, тугмачани боссангиз бас, қачон чоп этилган, қайси шаҳарда, ҳатто мазмуни ҳақида ҳам ахборот оласиз. Бордию бу маълумот талабани қаноатлантирмаса, яна буюртма бериб, аслини олиши мумкин.

Мен фурсатдан фойдаланиб қуйидагиларни таъкидламоқчиман: Америкада давлат талабага стипендия бермайди. Аксинча, талаба пул тўлайди. Шаҳарликларнинг ҳаёти қишлоқда истиқомат қилаётганларникига ўхшамайди. Балоғат ёшига (16 га) етган шаҳарлик ота-онасининг қарамоғидан бутунлай чиқиб, ўзи ишлаб пул топади. Ўзи яшайди ёки ўқийди. Қишлоқда ундай эмас. Отаси фермерми, ўқиб келган боласи ҳам ўз хўжалигида ишлайди.

— Яқинда дипломли ҳуқуқшунос бўласиз. Кейин нима қилмоқчисиз?

— Иложи бўлса, халқаро ҳуқуқ мавзуида бир-икки йил хорижда ишлаб, тажриба орттирсам деган ниятим бор.

И. ТОШЕВ суҳбатлашди.

ҒАФЛАТ

(ҲИКОЯ)

Бутун дунёда қиш...
Менинг юрагимда ҳам умидлар хомуш.

Мўъжаз хона. Узлат. Юрак хона каби қоронғу. Чироқ кўнгил мисол хира милтиллайди. Кўз очишга мадор йўқ. Тонг отишини кутаман. «Ҳаммаси ўз йўлига тушиб кетар», «умидларим рўёби балки тонг бўлар...»

Қоронғулик бутун вужудимни асир этган. Орзум ёруғлик. Тонг — орзум.

Совуқ... Оёқларим — тараша, бармоқларим абас, этим жунжиккан. Нигоҳлар печкадек совуқ. Бобом замонидан қолган, увадаси чиққан эски пўстин билан ёпинаман. Ҳарорат ўзгаргандек. «Бир соатгина мизғиб олсайдим».

Деразадан биров мўралагандек бўлди. Кўзимни очмасдан сезаман: «шайтон». Мендан кўнгил узолмай юрган вафодор душманим, афти башарасини турли кўйга солиб, шохчаларини кўз-кўз қилиб калака қилади. Вужудим тўла нафрат. Ётган жойимдан қўлим билан нималарнидир излайман: «этик». Зарб ила шайтон мўралаган дераза томон ирғитаман. Шайтон ғойиб бўлади. Дераза чил-чил синади, совуқ ҳаво шиддат ила юзимга урилади. Чироқ ўчади. Хона зим-зиё. Ҳукмрон совуқ. Устимга олиб ётган пўстин билан деразани бекитаман. Чўзиламан. Секин кўзларим юмилади.

Бошим — хум. Фикрлар бир дунё ва кўпроқ. Қимирлашга мадор йўқ. Қачон қутуламан бу зим-зиёликдан, дил сиёҳликдан. Қачон тонг отади, қачон? Қачон мен ҳам инсондек яшайман, қачон?!

Пўстин қимирлайди: «шайтон». Этигимни излайман. Бир пой этикни кийиб, эшикка суяб қўйилган кетмондастага интиламан. Изғирин. Лой. Кўлмак. Бир оёғимда этик, бирида ҳеч нарса. Хонам атрофи бўйлаб шайтонни қуваман. Айланиб қочади-ю, кўздан ғойиб бўлади. Хомуш бўлиб хонамга қайтаман. Бир пой этигим аранг ечилади. Иккинчи оёғим қип-қизил қон. Ўзим синдирган дераза ойнасининг синиқлари оёғимни макон қилишган. Йиртиқ кўрпамнинг пахтаси билан оёғимдаги қонни артмоқчи бўламан, қотиб қолибди. Чакка томавериб тўлиб қолган пақирнинг сувига пахтани ботириб оёғимнинг лойга қоришиб қолган жойини артаман. Талх сув кесилган жойга тегади-ю, бутун вужудим бўйлаб оғриқ тарқалади. Секин деразадан шалоп этиб сув тўлган иккинчи пой этигим тушади. Шайтон қаҳқаҳлаб нари кетади.

«Жонга тегди. Тонг отсин бош олиб кетганим бўлсин бу маконлардан...»

Мўжаз хона. Кимсада йўқ ҳижрондан бўлак. Юрак каби мажруҳ эшик очилиб, дард кириб келади.

— Қорним оч.

«Юрагимни еганинг камлик қиладими?»

— Кет, кетсангчи ахир, бу ерда ҳеч вақо йўқ, ҳасратдан бўлак, — яхши гап билан ундан қутулмоқчи бўламан.

— Қорним оч!

— Йўқол дейман сенга.

Ёнимдаги кетмондастани олиб, нақ пешонасидан солдим. Вулқондек отилган қон бутун аъзои баданимни қамраб олди.

Дард кўздан ғойиб бўлди. Вужудимда ўрнашди.

— До-о-о-од, тинч қўйинглар мени.

Баданимга ёпишиб музлаган қон қимирлагани қўймайди. Қон — ойна. Қимир этсам бутун аъзом жизиллайди. Қорнимдан қон отилади. Бу қон меникими ёки ҳалиги дардникими билмайман, билганим қон отилаяпти ва музлаяпти. Қорним қозондек дўмпайиб қолди. Минг қийинчилик билан шамни ёқаман. «Хира бўлсада милтиллаб турар».

Ёлғиз умидим тонг, ишончим тонг, эътиқодим тонг, илинжим тонг. Тезроқ ота қолсайди. Тезроқ қутулсайдим бу қабиҳликлардан.

Вақт имиллайди, дард қимирлайди, вужуд кутади, сиғинади. Кутмоқ — даҳшат.

Эшик инқиллайди, дўст ўрнига ғам келади.

«Уфф, ором бормикин бу дунёда».

— Дард шу эшикдан кирдими? — дейди бамайлихотир.

— Йўқоол.

— Мен меҳмонман, — тиржаяди «меҳмон» тош башарасини тикиб.

Қоронғулик асири кўзим, шам ёруғига дош беролмайди. Ғам тутундай хона бўйлаб тарқалади. Тешигидан мўралаган сичқон менга умид билан термулади. «Тезроқ ўлсайди тишларини маза қилиб кемирардим».

Беҳуш йиқилдим.

Мўъжаз хона. Узлат. Кимсада йўқ, дардим, ғам, аламдан бўлак. Секин кўзларимни очмоқчи бўламан. Очилмайди.

Эссиз, минг бора эссиз... Кун чиқибди. Тонг отибди. Мен эса етим юрагимнинг орзусини рўёбга чиқара олмадим.

Нақадар ёқимли: ёруғлик, ойдинлик, соф ҳаво, яйраш, қувнаш олдинда. Негадир кўзларим очилмаяпти. Нега ахир?!

Эҳ, кўзларим, ўша хира милтиллаган шам ёруғига дош беролмаган кўзлар. Қуёшга қандай боқсин, қандай кўрсин ёруғликни.

Кўкда қуёш. Хона совуқ. Кўзларимни юмганча кеч тушишини кутаман. Кўникдим қоронғуликка.

Бутун дунёда қиш...
Менинг юрагимда ҳам.

Улуғбек САТТОРОВ.

• Спорт • • Спорт • • Спорт • • Спорт •

ЧЕМПИОНЛАР ЯНА МАЙДОНГА ЧИҚИШАДИ

МАЪЛУМКИ, ўтган йилга мавсум маррасига Тошкентнинг «Пахтакор» ва Фарғонанинг «Нефтчи» жамоалари бир хил очко билан етиб келганди. Тўплар нисбати бўйича «Пахтакор», ўзаро учрашувга кўра «Нефтчи» чемпион бўлиши керак эди. Ёки бу икки жамоа ўртасида қўшимча ўйин ўтказилиб, биринчи совриндор аниқланиши лозим бўлиб қолди. Лекин унисиям, бунисиям бўлмади. Ҳар икки жамоа бир йўла Ўзбекистон чемпионлари деб эълон қилинди. Бу йил эса ушбу хатони тўғрилашга мажбур бўлдик. Негаки, икки чемпионимиздан бири бу йил Осиё конфедерациясининг чемпионлар кубоги баҳсида қатнашиши лозим. Мусобақа қонун-қоидасига биноан бир давлатдан икки жамоа чемпионлар кубогида иштирок этиши мумкин эмас. Шунинг учун бугун Жиззахда «Нефтчи» ва «Пахтакор» жамоалари Осиё қитъаси чемпионлари кубогида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритиш учун ўзаро баҳсга тушишади. Учрашув ғоят қизиқарли ўтиши кутилмоқда. Ҳар икки жамоа энг кучли таркибда майдонга тушади.

Хўш, бу учрашувда ким ғалаба қозониши мумкин. Олдиндан бир нарса дейиш қийин. Негаки, «Нефтчи» ва «Пахтакор» шу пайтгача 3 марта расмий учрашувларда ўзаро куч синашганлиги ва ҳар уч ўйинда ҳам фарғоналикларнинг ғалаба қозонганлигини инобатга оладиган бўлсак, руҳан устунлик «Нефтчи» томонида. Аммо «Пахтакор» ҳам ушбу учрашув олдидан ўз таркибини тажрибали ўйинчилар билан бойитди. Узоқ муддатли жароҳатидан кейин Илҳом Шарипов яна асосий таркибдан жой олди. Шунингдек мухлисларнинг хабари бор, ўтган ўйиндан бошлаб, истеъдодли футболчи Миржалол Қосимов яна «Пахтакор» сафида тўп сураяпти. Демак, ўйин шиддатли ва кескин кураш остида ўтади. Қани кўрамиз ким ғолиб чиқар экан. Учрашувдан ёзиб олинган репортаж Ўзбекистон ойнаи жаҳонининг биринчи дастури орқали соат 22^{50} да намойиш этилади. Ашаддий ва шошқалоқ мухлислар эса бу ўйин тафсилотлари билан радио орқали сал олдинроқ танишишлари мумкин.

Р. ЖУМАЕВ.

А. МАМАДАМИНОВ суратга олган.

• СТОЛ ТЕННИСИ •

«СТАРТ» спорт клубида ҳар йили ўтказиладиган анъанавий мусобақа якунланди. Унда Андижон, Бухоро, Самарқанд, Тошкент, Фарғона вилоятлари ҳамда Ашхобод, Чимкент ва Хўжанд спортчилари иштирок этдилар.

Эркаклар ўртасидаги мусобақада А. Кулаков, А. Полегаев ва А. Мохов (ҳаммаси Тошкентдан) совриндор бўлишди. Аёллар баҳсида эса ашхободлик А. Стешенко ғолиб чиқди. Ўзбекистон чемпиони Светлана Мотова иккинчи, А. Задорожная (Ашхобод) учинчи ўринни эгаллади.

• РЕГБИ •

ЖАҲОН кубоги баҳсларининг саралаш учрашувларига тайёргарлик кўраётган Грузия терма жамоаси юртимизда меҳмон бўлиб, «Авиатор» ўйингоҳида Тошкентнинг «Звезда» регбичилари билан иккита ўртоқлик учрашуви ўтказдилар. Биринчи учрашувда меҳмонлар 12:10 ҳисобида ғалаба қозонишган бўлса, такрорий ўйинда ҳамюртларимиз устунлик (6:3) қилишди.

Ҳа, юртимизда шундай ажойиб, кучли таркибга эга регби жамоаси бор. Уларни ўз кучларини синаш учун ҳатто хориждан қидириб келишади. Минг афсуски, бу жамоамиз айни кунда боши берк йўлда. Негаки, республикамизда улар билан беллашадиган жамоа йўқ. Марказий Осиё чемпионати эса иқтисодий қийинчилик туфайли ўтказилмаяпти. «Звезда» жамоаси иккинчи йилдирки ҳамон машқ майдонида. Бош мураббий Элдор Асланов, «Россияга ўтиб кетсакми», деб турибди.

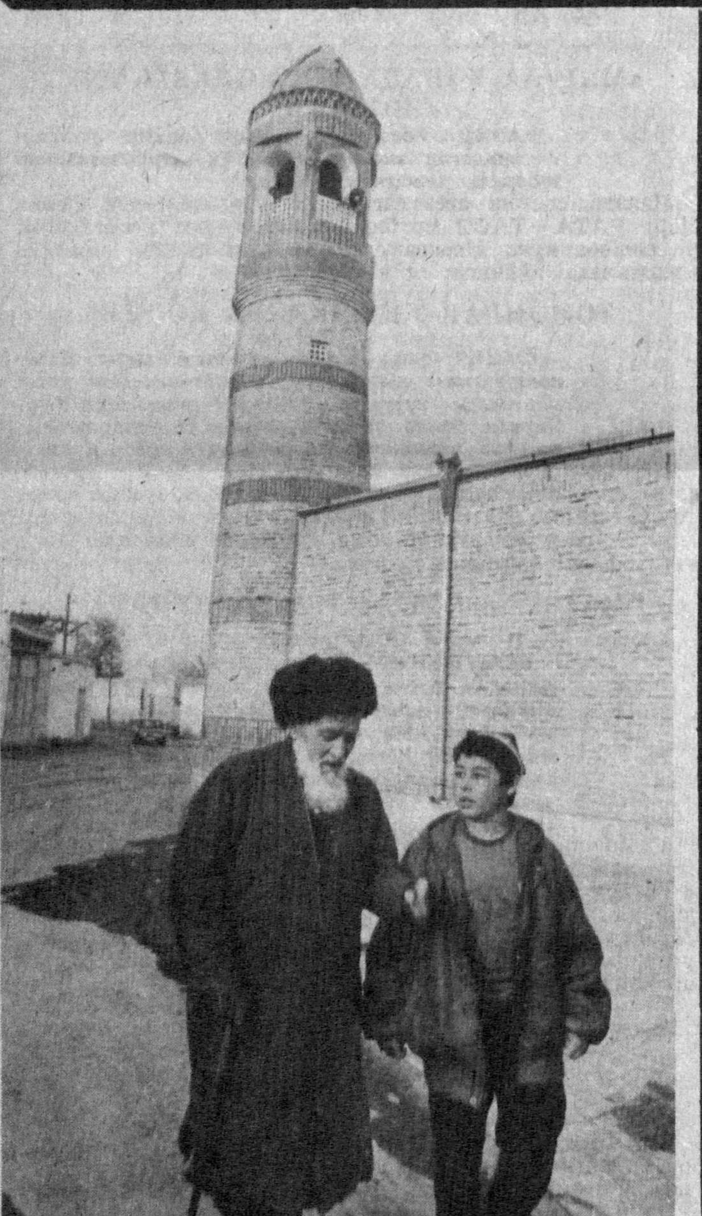

— Болам, бунинг тарихи узун...

И. МАМАРАҲИМОВ олган сурат.

Янгиликлардан хабарингиз борми?

ХУРРАК — БЕДАВО ДАРД ЭМАС

Чиндан ҳам бу «дардисар» дарддан халос бўлишингиз мумкин. Бунинг учун хоразмлик иқтидорли ёш олим ва шифокор Ражаббой Машариповга мурожаат қилсангиз бас. Унинг бир неча йиллик илмий-амалий изланишлари кутилганидан ҳам зиёд натижа берди. Шифокор ҳузурига мадад истаб келган 13 «ашаддий» хурракчининг 8 нафари ҳозирнинг ўзидаёқ нохуш ва кишини изза қилиб қўядиган дарддан фориғ бўлди.

Ражаббой кашф этган муолажа усули мураккаб тиббий тадбирлардан холи. Енгил ва тамомила безиён ўтадиган оддий лазер жарроҳлиги усули ва бир нечта хонаки дори-дармон хасталикка чек қўяди.

Ёш олим муолажа жараёнларини такомиллаштириш ва даволаш самарасини ошириш соҳасидаги илмий-амалий тадқиқотларини давом эттираяпти.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БИОГУМУС — ДАРОМАД МАНБАИ

Деҳқончиликнинг экологик ҳолатини яхшилаш, тупроқ унумдорлигини ошириш бугунги куннинг долзарб муаммоларидан бири бўлиб турибди. Бу нарса фақат олимларнингина эмас, балки ишбилармонларни ҳам қизиқтирмоқда.

Самарқанд вилояти Кўшработ районининг «Пангат» ижара хўжалигидаги «Машъал» қўшма корхонаси аъзолари ҳам бу ишга бел боғладилар. Улар тупроқ таркиби учун зарур бўлган чиринди — биогумус етиштиришни йўлга қўйишди.

Биогумуснинг хосияти шундаки, унда ўсимлик ўсиши учун зарур бўлган барча микроэлементлар соф ҳолда мавжуд. Биогумусни эса асосан фанда Калифорния қизил чувалчанглари, деб ном олган чувалчанглар ишлаб беради.

Қўшма корхона аъзолари ўтган йили Андижон вилоятининг Қўрғонтепа районидаги «Дўстлик» жамоа хўжалигидан бир миллионта чувалчанг олишди. Ҳозир уларнинг сони 30 миллионтага етай деб қолди. Ишбилармонлар бугунги кунга қадар 10 тонна биогумусни сотиш учун тайёрлаб қўйдилар. Корхона ишчилари етиштирган чувалчанг ва биогумус қарийб ўн миллион сўмга баҳоланмоқда. Бунинг учун қилинган харажат эса 500 минг сўмдан ошмаган эди.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон Республикаси энергетика ва электрлаштириш вазирлиги жамоаси Хоразм электр тармоқлари бош муҳандиси М. Авезжоновга онаси

Фотима АВЕЗЖОНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Республика маънавий маданият тарғиботи маркази жамоаси илмий ходим И. Арислоновга отаси

Собитхон ОРИФХОН ЎҒЛИнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки хўжалик ҳисобидаги Ўзбекистон Республикаси инкассация бирлашмаси жамоаси бирлашма инкассатори

Мирза ЗОКИРОВнинг

фожеали вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ МАННОН УЙҒУР НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ САНЪАТ ИНСТИТУТИ

1993—1994 ўқув йили учун қуйидаги мутахассисликлар бўйича биринчи курсларга

ТАЛАБАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

КУНДУЗГИ БЎЛИМ:

1. АКТЁРЛИК САНЪАТИ:		
— Драма театри ва кино актёрлиги	ўзбек гуруҳи	ўқиш муддати 4 йил
— Мусиқали театр актёрлиги	ўзбек гуруҳи	ўқиш муддати 5 йил
— Қўғирчоқ театр актёрлиги	ўзбек ва қорақалпоқ гуруҳи	ўқиш муддати 4 йил
2. РЕЖИССУРА:		ўқиш муддати 5 йил
— Драма театри режиссёрлиги	ўзбек гуруҳи	
— Телевидение режиссёрлиги	ўзбек гуруҳи	
3. ТЕЛЕОПЕРАТОРЛИК:	ўзбек гуруҳи	ўқиш муддати 5 йил
4. САНЪАТ ЖУРНАЛИСТИКАСИ:	ўзбек гуруҳи	ўқиш муддати 5 йил
5. РАНГТАСВИР:		ўқиш муддати 6 йил
— Дастгоҳли рангтасвир		
— Маҳобатли рангтасвир		
— Театр рангтасвир безаги		
6. ГРАФИКА:		ўқиш муддати 6 йил
— Китобни безаш ва тасвирлаш		
— Плакат		
7. САНЪАТШУНОСЛИК:	ўзбек гуруҳи	ўқиш муддати 5 йил
8. АМАЛИЙ БЕЗАШ САНЪАТИ:		ўқиш муддати 6 йил
— Амалий графика		
— Бадиий кулолчилик		
9. ИНТЕРЪЕР ВА ЖИҲОЗЛАШ:		ўқиш муддати 6 йил
— Интерьерларни лойиҳалаш		
— Меъморий ёдгорликлар безагини таъмирлаш		

СИРТҚИ БЎЛИМ:

1. АКТЁРЛИК САНЪАТИ:		ўқиш муддати 5 йил
— Драма театри ва кино актёрлиги		
2. РЕЖИССУРА:		ўқиш муддати 5 йил
— Драма театри режиссёрлиги	ўзбек гуруҳи	
— Қўғирчоқ театри режиссёрлиги		
— Телевидение режиссёрлиги		
3. ТЕАТРШУНОСЛИК:		ўқиш муддати 6 йил
— Театр танқидчилиги		

ҚИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ:

1. Мутахассислик (кўп балли тизим бўйича)
2. Она тили ва адабиёт (тест бўйича)
3. Ижтимоий билим (тест бўйича)

Институтнинг кундузги ва сиртқи бўлимларига кириш учун аризалар 1993 йил 7июндан 10 июлгача қабул қилинади.

Кундузги ва сиртқи бўлимларга имтиҳонлар 1993 йил 12 июлдан бошланади.

Почта орқали юборилган ҳужжатлар қабул қилинмайди.

Ҳужжатлар имтиҳонга қўйиш бўйича тузилган комиссиянинг тавсиясига асосланиб қабул қилинади.

Чет эл фуқаролари давлатлараро келишув ва битим асосида қабул қилинади.

Режиссура, театршунослик ва санъатшунослик мутахассислиги бўйича кирувчилар имтиҳонга қўйиш комиссиясига ёзма рефератлар, рассомлик мутахассислигига кирувчилар эса, талаб қилинадиган ҳажмда ижод ишларни; Телеоператорлик мутахассислигига ижодий фотосуратлар кўрсатадилар. Кириш имтиҳонларига тайёрланиш консультациялари шанба кунлари 15 хонада соат 15 дан бошланади.

ИНСТИТУТГА КИРИШ ҲАҚИДАГИ АРИЗАГА ҚУЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАР ҚЎШИБ ТОПШИРИЛАДИ:

1. Маълумоти ҳақидаги ҳужжатнинг асл нусхаси;
2. № 086-У шаклидаги тиббий маълумотнома;
3. Сиртқи бўлимга кирувчилар учун иш жойидан маълумотнома ва меҳнат стажи борлар меҳнат дафтарчасидан кўчирма;
4. 3Х4 см. ҳажмли 6 дона фотосурат;
5. Паспорт ва ҳарбий хизматга алоқадорлиги хусусидаги ҳужжат.

МАНЗИЛГОҲ: ТОШКЕНТ шаҳри 700031, Наврўз (Г. Лопатин) 77 уй. Тел. 56-28-80.

Навбатчи муҳаррир — А. Суюнов, навбатчи — О. Раҳимов.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25. Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Мирмакмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулахмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пирмиқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Сандаҳор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001 Буюртма Г—237. 105466 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти —21.00. Босишга топширилди: 22.30.

Ўзбекистон Республикаси Президенти девони Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

1 2 3 4 5 6